

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

Disputatio I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

CONTROVERSIA QUINTA DE MORALIBVS DEI VIRTVTIBVS.

I.

REMISSA Volitionis Diuinæ natura, libertate, specificatiuaque eius, & motui explicatione, quam generalitate ibi opportuna, dedimus controu. 4. satis fusè: iam de Moralibus Dei virtutibus (quæ, & libertatem volitionis, & motionem, ut intra hanc, vel illam virtutis moralis speciem constituentur, sufficientem debent supponere) rectè utique methodo, & claritate disputabimus. Dixi virtutibus Moralibus: de Supernaturalibus siquidem nulla est controversia. Tum; quia respectu Dei, siue subiectivè nulla supernaturalis virtus esse potest, etiam ex iis, quæ nobis supernaturales sunt: cum nullus virtutis actus non connaturaliter ipsi, qui in utraque bonitatis physice, & moralis

summè, atque infinitè è genere suo bonus habetur. Tum etiam; quia erga formalia obiecta nobis supernaturalia; (unde eorum actus supernaturalitatem respectu nostri trahunt) de volitionibus diuinis dictum satis controu. 4. à nobis fuit, de actibus prosecutionis diuinæ voluntatis disputantibus, spe nimirum, & fide. De charitate verò, quæ suam bonitatem Deus respicit, & ob quam se mutuo diuinæ diligunt personæ, dictum etiam abunde eadem controuersia est. Quæ verò nos ex complacentia nostri diligit Deus, constat formaliter supernaturalem actum non esse: quare & ad Moralem amicitiam virtutem pertinere: de eaque ita eodem loco differimus, ut nihil ulterius restet disputandum.

2. Hanc porrò de virtutibus Dei moralibus controuersiam apud antiquos, nec admodum recentes scholasticos, integrè, dignèque pro cuiusque scribendi modo, & instituto, siue sumario, siue fusiori, versatam non intuenio. Apud recentes verò curitè, & ieiunè: quippe qui ex minus percepta distinctione motui actuum diuinorum ab unico eorum specificatio, in ea ferè sola vniuersali quæstione hærent, ac sistunt tandem: an in Deo morales virtutes sint admittendæ? quin ad morales virtutes in speciali in Deo indagandas, & explicandas eorum studium, & examen descendat; nisi ad celebrem nostro sæculo inter Vasquianos, & Soaristas controuersiam de strictæ iustitiæ virtute in Deo admittenda vel secus & eam quidem vnus solum ex Recentioribus, vel alter, pro dignitate, in qua ea disputatio à præfatis ducibus fuit constituta, attingunt, & versant. Nos autem rem, materiamque totam controuersiam huius titulo contentam, & generatim, & speciatim ex instituto examinabimus, ac definimus: ne si perfunctoriè solùm, & cursim de eis agamus, melius nobis, (ut de aliis indicamus) fuerit controuersiam omisisse: eam verò in duas disputationes partimur. Prima de virtutibus moralibus vniuersim ac speciatim (iustitia propria, ac stricta, atque utraque eius specie, scilicet distributiva, & commutativa exceptis) ager. Secunda de stricta ac propria iustitia, eiusque memoratis speciebus.

DISPUTATIO I.

MATERIAM, cuiusque examinandæ ordinem disputatione hac prima seruandam proximè proposui, iterum hic non repetendum.

QVÆSTIO I.

*Sintne in Deo virtutes morales
admittendæ.*

Difficultas hæc, (qua totam, ut dixi, controuersiam huius materiam Recentiores plerique assumunt)

Ant, contineri) facile ex dictis controuersia 4. non semel, maxime disp. 2. quæstion. 4. s. & 6. dum Dei amorem erga creata obiecta propter ipsa, cuiusque erga creaturas rationales amicitiam propriam statuimus, venit promulganda. Verum, quia aliter de vtraque opinantes, ne motales à Deo virtutes ablegent absurde, in diffidiles, auique doctrinas Theologicas abeant; quæstionem hanc per otium examinandam instituo, vt ex earum doctrinarum impugnatione, nostraque decisione ibi iactorum principiorum veritas, & clarescat magis, & robustius confirmetur.

CERTAMEN I.

Rei difficultas, & doctorum sententia confutata.

EO generalis huius quæstionis difficultas à ratione constituitur, quoniam omnis actus virtutis moralis, vt formaliter talis euadat, obiecti specialis cuiusvis virtutis propter ipsum, siue eius obiectum honestatem propter seipsum respicere debet, & intendere; quin ea propter aliud velit, ad aliam bonitatem effectum, & intentionem vltimus ordinetur: atque ex alia parte, quidquid Deus vult, & operatur propter se operetur, ac velit, ac perfectissimo suo effectu ordinaturus necessario videatur: fieri plane videtur, vt misericordiam, ac benedictionem erga nos, (& idem est de virtutibus moralibus ceteris) propter se ipsum, earumque creatam obiectum honestatem, neque exercere possit; nec velle neque de facto velit, aut exerceat; cum eas omnes propter se, ac suam tandem bonitatem amet. Certè Deum creatam obiecta omnia propter se, vt finem velle, & operari tandem, vt vltimum finem pluribus scripturæ & Patrum testimonis Theologi plerique contendunt, vt videmus locis citatis ex controuers. 4. que etiam certam. 2. memorauimus. A ratione verò plura pro eo principio inducuntur, quæ tamen omnem à Deo virtutem moralem propellant: & quorum proinde eis locis non memini: quia directè ad hanc generalem quæstionem spectabant: quare & opportunius hic certam. 2. proponuntur, & examinantur. Quamuis autem hæc ita sint; nemo tamen Deo virtutes morales vniuersum negare ausus hætenus fuit: vt inde afferentes Deum omnia creata propter se ipsum, vt finem proprie talem, velle, & operari, nihilque subinde creatum, propter ipsum agere, vel amare canon. 4. quæst. 4. & 5. citatis efficaciter confutari: quod virtutes omnes morales Deo negare absurdissimè cogitur, efformato nuper argumento; id quod & Theologis omnibus, & scripturæ, & Patribus est liquido aduersum.

Idcirco non admodum antiqui Doctores, qui hanc absurdam illationem ex illo principio expressius nocuerunt, varia satis, effugia reatarunt, vt nec principium, quod auctoritate, & veritate in Theologia sanctum censent, desererent, nec absurdam illationem admitterent. Primum ex amoris diuini, quo se, & virtutum honestatem amat Deus, indiuisibilitatem desumitur, referente Herize citata disp. 18. cap. 4. numer. 27. & Ariaga citata disp. 26. tota scilicet. 2. quin motuum formalis creatæ honestatis, quam propter ipsam diligit Deus, propter ipsum, vt finem ametur. Modi tamen eius Patrum, vt virtutes Morales Deo seruent, sanctum ipsis Principium vti in scriptura expressum vniuersa propter seipsum operatus est, cuius non satis bene intellecti recentia dicuntur, plane deserunt: etenim si æqua primo idem actus siue physicè, siue Metaphysicè etiam indiuisibilis ad vtrumque obiectum creatum, & increatum, quin ad hoc creatum vt finem ordinet, sed propter ipsum terminatur; verum vtique est, creata obiecta, propter ipsa amare, ac non propter se ipsum; tamen se propter se ipsum simul eodem actu amet. sicut cum nos duo alia obiecta propter se vt finem inadaqua-

tos simul, eodemque actu (vt certe possumus) actu amemus: vel dupliet, si maui, interesse connexo, aliquid eligeremus, atque exequeremur ex fine vtroque, quod nusquam vellemus aut exequeremur ex altero tantum, neutrum ex obiectis illi propter aliud amemus.

3. Multa hic contentione Recentiores aliquot amorem eundem, indiuisibilem etiam formaliter Dei in Deum & creata simul, vt obiecta formalia ferri non posse contendunt: cum tamen ex dictis de essentiali, & vnico specificatiuo, & primario obiecto amoris Dei, nequeat hic in obiectum aliquod formaliter ferri, quin in Deum primatum suum obiectum & specificatum adæquatum formalissimè indiuisibiliter feratur, vt sæpè controu. 4. & in simili de scientia monui & ostendi tot. 1. de Deo vno controu. 2. quare nostrorum Herize & Ariaga impugnationes ex diuersitate formali necessaria amoris Dei, quatenus ad creata propter se, ab ipso quatenus ad Deum propter ipsum tendit, absolute nihil prestant; etsi iuxta ipsorum, & eorum, quos impugnant doctrinam rationem mouendi obiecti formalis à ratione specificandi respectu amoris, etiam increati, non diuidendum, vim ad hominem habeant non exiguum: illud solide vterque contra hunc modum opposuit. Nempe nihil amplius indecentur, Deoque indignè imperfectio- nis affertur ex eo, quod creaturæ, vt obiectum adæquatum seculi propter se, vt finem adæquatum, tendentia amoris, & affectus Dei in ipsa, quatenus in ipsa, à Deo amantur: quam ex eo, quod in ipsa propter se, & vt in adæquatum finem diuinus amor feratur: quod sic ego ostendo: quia non minus diuino amoris cuiusque summæ perfectioni repugnat inadæquate à creato obiecto specificari, atque inadæquate specificatiue pendere; quam adæquate specificatiue pendere, atque specificari. Secundo: quia amor ille indiuisibilis, formaliter etiam, in vtrumque tendens ex parte obiecti creati à summa, dignaque Deo perfectione morali deficeret: cum absque illa in sua morali specie esse non posset, bonumque, & perfectum, præsertim summe tale, ex integra causa esse debeat: quare, & ex cuiusque defectu sit imperfectum, & malum. Hinc autem constat quam sint male impugnationes, quas vt alius meliores posuit de suo Ariaga n. 8. vers. *Melius ergo*, & n. 9. Meliorem scilicet necessario esse amorem Dei propter se & propter aliquam aliam honestatem creatam, quam si propter se solum esset, eoque meliorem, quo propter creata plura foret: siquidem, quo plura creata formalia obiecta respiceret, plura, vnde à perfectione deficeret potius dubio affectus ille haberet. Nec mirum est hunc, & reliquos, qui rationem motui formalis, à ratione specificatiui, seu specificandi respectu affectus diuini, non satis dispeperunt similibus discursibus iactari, atque vanis impugnationibus tempus, & caritas absumere. Denique modi huius impugnationes alias dedi controuers. 4. d. 2. quæstion. 4. & 5. ex iactis antea ea disputatione principis: eo redigere.

4. Secundum effugium aliorum apud Herize num. 30. est Deum velle quidem honestatem virtutum moralium, vt obiectum tamen materiale, ac se solum ipsum vt obiectum formale, & propter quem illam amet, vt amari à Deo omnia ex scriptura censent: id autem non obesse quominus Dei amor virtutum earum moralem honestatem sortiatur, quia ex obiecto virtutis, quam affectus, materialiter adhuc, attingit estimant sufficienter desumi virtutis honestatem. Hanc cæteris solutionibus iudico peiorem: etsi enim retineat, saluetque Deum omnia propter se ipsum, vt finem, velle & operari sensu ab ipsis intento, abicit tamen fixum Philolophis & Theologia principium: nempe moralem virtutis honestatem requirere respectum, & amorem obiecti honesti propter ipsum ex Arist. 2. Ethicor. cap. 4. & S. Thom. 1. 2. quæst. 19. art. 7. ad 3. (ex quibus reliqui) docentibus ad iustitiam virtutem satis non esse iusta, sed iuste operari oportere. Secundo: quidquid amatur propter aliud, vt finem solum amatur præcisè, vt vtile ad illud: quod commune quidem est cunctis, quæ ad illud vtilia sunt, siue de se honesta, siue non honesta, & indifferentia sint, solumque differre subiecto vtilitatis illius possunt: quare quæ ita solum amantur nequeunt vllam actui honestatem, quo

quo materialiter solum honesta & formaliter, ut utilia solum attinguntur, magis affert, quam quae indifferentia ut utilia tamen ad eundem finem amarentur; ne dum ex diversitate specifica virtutum materialiter solum honestarum, atque ut utilia solum ad ulteriorem finem amatarum, diversitas moralis specifica earum amori communicari, & ab ipsis ita amatis trahi. Denique eo permisso quatenus ex virtute quavis materialiter solum a Deo amata eius moralis honestas in diuinum derivat amorem, ex Deo ipso propter se amato non defumitur, sed ex obiecto creato: quo & imperfectio non summè perfecti actus eo discursu ab hisce vitanda admittitur, & ratio, quia cuncta non, nisi propter se ipsum amare Deum contendunt, evacuetur.

6. Tertium effugium, (quo nuper dictis occurrere videntur possit) excogitant Recentiores apud Ariagmam sect. 1. init. & numero 5, & sequitur Quinos disput. 13, sect. 2. Nempe virtutes, & honestatem earum omnem moralem ad Deum natura sua, ut ad finem referri: quare, quod ad Deum affectu referantur, atque propter ipsum, ut finem amantur, non obesse, quominus is affectus, & amor propriae virtutis eius sit cuius obiectum proprium propter Deum amatur: ita enim amari illa honestissimè possunt, & debent: quare nec possunt à sua honestate deficere, quia amantur ut debent. Hanc doctrinam nullatenus quoad virtutes morales impugnatur Ariaga, ut titulo sectionis promittit vniuersim; sed plus etiam, quam tacite versu nonnulli, & versu, *sive nonnulli*: etsi, tam hic, quam versu *melius ergo* ex scriptura, & ratione in virtute amicitiae tam impugnet: ob speciale complacentiae in persona ex cuiusque non alterius, complacentia amicitiae amor esse debeat. Sic autem ego hanc doctrinam facile conuello. Primo: quia, & si per impossibile Deus, cuiusque bonitas non adesset formaliter, & ad terminum respectu obiectiui, honestas obiectiva moralium virtutum non deficeret; tamen defectu primae causae agentis, & idealis, creatae reliquae virtutes deficerent: etenim eo etiam casu miseriam proximè succurrere, fortiter, ac temperate in appetendis, agendisque se hominem gerere, suumque cuique tribuere rationi consonum esset: item Deo, cuiusque bonitate, existentibus, tamen non attentis, neque vllatenus intentis, ea ob intrinsecam eorum honestatem praestare, agere, & appetere virtutum moralium per omnes Philosophos, & Theologos est; tamen eo praesente, ad vitam aeternam non conducant, nisi aliquo saltem modo ad Deum actu referantur sit Theologis sub lite. Tertio, si earum honestas natura sua ad Deum, ut finem, ob quem amanda sunt referantur: nulla virtus moralis, sed sola virtus charitatis erit, ad quam omnium, quae propter Deum tandem, vel agimus, vel appetimus, proprie, & tantummodo, amor spectat. Quarto, & videntur quia si honestas omnis moralium virtutum essentia sua Deum, cuiusque summam bonitatem, ut terminum obiectivum sui ita respiciat, ut ob ipsum debeat amari, ut debite ametur: ergo quoties non ita amatur, non debite, & honeste, sed indebite, & turpiter atque inhoneste amatur: quare subuenire ego, ut eius miseriam subleues, & sic de aliis Moralibus virtutibus, non solum moralis virtus non erit, sed actus vitiosus erit, & peccatum.

6. Dices: morales virtutum nostrarum honestates, non ita stricte Deum, cuiusque bonitatem, ob quam amantur, necessario, & determinate respiciere, ut nequeat etiam earum exercitium propter se amari, quin eius amor ob Dei bonitatem expresse habeatur, atque in ipsam ultimo feratur: cum autem ulterius in Deum expresse fertur moralis virtus in effectu solum, & impropria est sed quae Deo conveniat: sin autem in obiectiva virtutis moralis honestate affectus sitit, nec propter Deum, vllatenus ut finem, sed propter ipsam ametur, moralis virtus in affectu etiam, & propriissima habetur; quae tamen Deo, cuiusque perfectioni repugnet, qui nihil extra se, nisi propter se ipsum potest amare: sed in primis ratio illa debiti amandi creatam bonitatem propter Deum, unde à Deo virtutes morales amari, & haberi proprie probabas, deseritur. Secundo: misericordia verbi gratia in effectu subueniendi proximo solum, misericordia non est: quin ex vitioso affectu, ac turpiter potest

amari, & exerceri: nempe, si id ex inani gloria aut vere ametur, ac fiat: quare, ut propria misericordia sit finem, & rationem formalem requirit, & misericordia specialem, (& sic de reliquis virtutibus) nec virtuti alteri communem qua deficiente ab ea plane virtus amari ille deficiet: tantum abest ut addito motu proprio charitatis nempe propter ipsum Deum moralis virtus propria in sua specie constet: tamen constituitur actus ille in charitatis Theologicae specie meliori. Quod si ordinata honestate ipsa obiectiva moralis per affectum nostrum ad finem ulteriorem, ad quem potest, quin in ipsa, & propter ipsam sitit affectus in specie propria virtutis moralis potest affectus ille perficere, qui indigenti ob venerem subuenit, atque ob inanem gloriam ieiunat, religionemve exercet, misericors, temperans, ac religiosus absolute ac proprie erit, quod est absolute: denique sistendo in bonitate cuiusvis virtutis propter ipsam, virtus moralis potest exerceri proprie, immò propriissime per te, quin propter Deum exercetur, ita solum exercerent à nobis, cum proprie, ac iura propriam speciem exercerent, & ametur: & de hoc est questio praesens in Deo: ergo solutione hac non solum falso respondes, sed tollis questionem: Deoque virtutum moralium exercitium proprium, non de facto solum, negas, sed de possibili, ac propinque difficultati succumbis, rationique à priori ex amabilitate honestatis creatae propter se, quam admittis, ad eius diuinum amorem, qui essentia sua omniamor est, admittendum omnino pates.

7. Quartum effugium memoratum ab Ariaga sect. 3, fuit. Deum habere complacentiam in creaturis bonis propter ipsas ac proinde in creatura rationali, & virtutum moralium obiectiva honestate, propter ipsam, ut verò reflexo amore hanc ipsam complacentiam, liberam quidem, amare propter se, unde, & creatum honestatem virtutum moralium, & rationales creaturas propter ipsas directo amat amore & earum affectum proprium exercet easque tandem amat reflexo amore propter seipsum: Mitto alia, quae ab huius effugii numeris miseri refert Ariaga, alio tamen spectanti: ne cum ipso examini, & impugnationi eorum, quae alterius sunt instituti, extra chorum, tempus, & laborem absumam. Contra primo: quia, vel amor directus honestatis, & bonitatis creatae ita propter ipsam est, ut tandem sit propter Deum; ut vltimum finem eo citius amore directo voluit; vel est propter ipsam sistendo in illa. Si primum est etiam amor directus non est ob honestatem obiectivam virtutis moralis formaliter, ut de se patet, & haecenus ostendimus: nihilque affertur, quo difficultas contra Morales Dei virtutes misceatur. Si secundum, in primis amor Dei propter creatam honestatem virtutis moralis, quin sit propter ipsam Deum, summamque eius bonitatem admittitur, cuius oppositum effugium hoc suo recentiores contendunt. Secundo. Hoc admissio, frustra amor reflexus excogitatur. Tum: quia in eo quiddam difficultatis, & indecentiae amoris diuini de creatâ honestate, & bonitate propter se, quin sit ulterius propter Deum excogitari potest in amore illo directo deuorandum; vel euacuandum est. Tum: quia cum reflexus amor de praehabito directo sit, ipsiusque proprie non destruat, sed supponat, nec modum eandem in creaturas propter se solum ipsi essentiali, & intrinsecum auferre, immutare potest, ut vltimus in Deum, cum auctore, immutaretur potest, ut vltimus in Deum, tanquam finem tendat, ac tandem terminetur: quare neque eo amore reflexo excogitato, & superaddito, respectus illius ad creatam bonitatem, & honestatem tanquam vltimum suae affectus tendentiae terminum impugnationibus si quae sint, expurgatur.

8. Horum nonnullis quinto aliquot Recentiorum obfugio occurrendum videtur: illud commemorant Huetius cap. 4. numero 23, & Ariaga sect. 3, numer. 16. Nempe creatam bonitatem, & honestatem virtutum moralium per actum solum imperatum amari propter se à Deo potest: & ortum quidem necessario ab actu imperante Deo: uno earundem bonitatis, & honestatis moralis creatae propter ipsam Deum: ex quo imperio amor ille creaturarum propter se ad Deum eiusque bonitatem immediate ac formaliter, & necessario manet relatus: etsi causa ac efficax actus non sit, nec cogas Dei voluntatem ad amorem

amorem creaturarum propter ipsas, nec pereat eius amoris libertas, ac subinde & eius exercitij laudabilitas. & virtus moralis diuina honestas est autem efficax in referendo ad Deum, vt vltimum finem amorem creaturarum propter se, si, vt potest, à Deo ex imperio illo concipiatur. Mirro impugnations Herize ex impossibilitate actus imperantis, seu imperij, & actus imperati in diuinis volitionibus, tum ob impossibilitatem diuersorum connotatorum extrinsecorum pro diuersa vtriusque actus libertate constituenda, quæ æquæ omnem intentionem, & electionem diuersam impugnat, atque æquæ ex diuersitate actionis pro finis diuersitate potest diuersa vtriusque assignari in huius sententia libertas. Male etiam diuersitatem actus imperantis ab imperato impossibilem contendit ex identitate adhuc formali, nec solum reali, actus vtriusque in amore, siue omni amore diuino, est per omnino intrinseca Deo eius constituitur libertas, æque enim ratio hæc impugnat in amore diuino intentionis, & electionis diuersitatem. Male item impugnat ex dependentia, quam actus imperatus ab imperante importat, in diuinis impossibili; est enim non bene ab Antiga redarguatur ex dependentia lata, ac non stricta in personis diuinis admittenda, vnde ad similem dependentiam in communibus admittendam perperam, & erroneè consequentia deducitur, aut independentia quali quali, æqua tamen electionis ab intentione necessario à Theologis admittenda, omnia Herize argumenta cassantur: nihilque pro eiusmodi dependentia electionis ab intentione tuenda excogitari potest, quod simili actus imperati ab imperato adstruenda non æque subleuiat: fateri ab eis, qui actiuitatem veram intentionalem à reali, & physica actiuitate in Deo intrinsecis, & immanenter operantibus potentiis, & actibus non, vt nos diuinus, dispexerunt, nec actus imperantis in imperatum, neque intentionis in electionem influxum, atque in his necessario respondentem dependentiam veram aditui explicari, intelligi, nisi chimerice, minime posse: vera siquidem dependentia, & influxus physici realis eiusdem realiter, nedum formaliter, ad seipsum propter repugnat.

9. Iam ad rem ipsam doctrinæ, & effugij eius, ad præstans quod attinet, sic eius falsitatem, & insufficienciam ostendo, quod enim fit de distinctione actus voluntatis imperantis ab intentione & imperati ab electione (cuius examen subtile alibi controuersia de anima habuimus, atque ab intentione efficaci agrè actus imperantis inuenitur distinctio) certe quoad actus imperantis actuum determinationem voluntatis ad medijs electionem, & ad actum imperatum nulla est actus imperantis ab intentione efficaci distinctio. Ergo posito diuino imperante misericordie affectum seu virtutis cuiusvis alterius affectus hic misericordie liber non est: quare neque misericordie honestate moraliter bonus consequentia infallibilitatem timentes aduersarij antecedens doctrina illa sua infirmare tentant: quod probro, eo quippe vis imperij impulsua à vi impulsua consilij differt, quod illa ad actum imperatum determinat de se, illa vero se ad actum consilij non determinat, sed inducit. Secundo per vos imperium illud non determinat in agendo; ergo nec in referendo: quare, & actus misericordie imperatus quin in Deum referatur esse poterit. Probatur consequentia: quia si liber voluntati absolute relinquatur ex imperio illo affectus misericordie ex quocunque motiuo, & principio habendus liber, ex quo velit, motiuo, ab ipsa concipi poterit: quare, quin ex motiuo propter Deum, & ex imperio illo concipiatur. Tertio vel indecens est actum misericordie propter huius honestatem solum à Deo concipi, quin vltimus sit propter Deum, vel non? Si primum: de se se diuina voluntas eam habet determinationem conditionatam, vt si quando Deus miseretur propter Deum ipsum miseretur: ergo imperium hoc inutiliter adstruitur. Si autem affectus ipse misericordie propter solum misericordie honestatem indecens non est, imperium illud inutilius inducitur, & ineptius. Quarto his missis eo imperio posito præcisè affectus diuinae misericordie ob eius virtutis honestatem solum, non refertur intrinsece formaliter immediatè in Deum tanquam vltimum, & vlt-

Caristoph. de Origine de Deo Vno, Tomus II.

riorem finem; sed extrinsece solum, & mediate, vt reliqui imperantes actus in finem imperantis referuntur, in doctrina eorum, qui actum imperantem ex fine aliquo respectu imperati ab intentione efficaci respectu electionis medijs vicijs distinguunt in eo: quod electio ob eundem finem intentum elici debeat, secus imperatus actus ob finem imperantis; in actiua quippe determinatione antecedente voluntatis ad electionem, vel actum imperatum nullum est inter actum imperantem & intentionem efficacem discrimen exco-gitabile: Ergo actus misericordie imperatus ob solum honestatem misericordie secundum totum intrinsecum sui admittitur in Deo, quin intrinsece immutetur, ac vltius in Deum vt finem referatur; in quo, vt dixi num. 7. indecentia, quam hi fugiunt, denotanda erit, vel euacuanda; quod si, vt hæc vites, dicas, ex actu imperante actum misericordie non posse hunc elici secundum intrinsecum sui, nisi, vt vtilem ad finem imperantis, ac tandem propter Deum plane à Deo actus moralium virtutum relegas, quas tamen effugij huius doctrina in ipso tueri contendis.

CERTAMEN II.

Morales virtutes in Deo firmiter adstruuntur, & à propositis difficultatibus facile vindicantur.

1. Tamen si propositæ difficultatis certam. i. num. i. tentata hæctenus à Recentioribus nostris solutiones, hæctenusque à nobis confutatae, illius arduitate fati ostendunt; ex nostris tamen principiis doctrinae data tom. i. de Deo vno controu. 2. de scientia de objectis illius, & adequato specificatio, & tom. hoc. 2. controu. 4. de volunt. disput. 1. quæst. 2. atque ad rem præsentem proximus d. 2. quæst. 3. 4. & 5. videtur facile complananda. Eam porro noster Valquez docuit clarius reliquis recitatus cit. quæst. 5. certam. 2. num. 3. nec multo obscurius Herize ibidem citatus, tamen si, sicut ex veteribus, nec admodum recentibus plures, rationem mouendi à ratione specificandi diuinos actus minus distinguens, earumque diuersitatem non satis dispiciens à solutionis, & doctrinæ soliditate demum defecerit: amoris, & affectus omnis moralium virtutum in Deo Deum ipsum finem vltiorem, ob quem à Deo amantur nominis saltem errore admittens. Probatur igitur conclusio: amor virtutum moralium in Deo propter ipsas vt finem est, quin vltius propter Deum, tanquam finem eo amore formaliter amantur: est id solum requiritur per omnes Philosophos, Theologos, & rationem naturalem, vt virtutes morales in Deo formaliter sint: ergo virtutes morales sunt formaliter in Deo. Minor, & consequentia negari minime potest. Maior probatur ex dictis citata q. 4. & 5. implicat Deum amare creatum aliquid propter se vt finem qui intentum (quod satis ad rem præsentem, & virtutes morales alias ab amicitia foret) imò & amari propter se, adhuc vt finem cui, vt eisdem locis ostendimus: ergo implicat amor virtutum moralium in Deo, qui non propter ipsas, vt finem, atque eas vltius in Deum, refertur tanquam in finem, propter quem formaliter amantur. Antecedens probatum abundè est citatis controu. 4. q. 4. & 5. Probatur secundum bonum enim absolute honestum est amabile propter se: atqui virtutum moralium amor est bonum honestum absolute: ergo & amabile propter se. Minor certissima apud omnes: maior item æque apud omnes certa, eo quippe honestum ab vili differt, quod illud propter se amabile sit; hoc autem non nisi propter aliud sit amabile consequentia vt iacet, est irrefragabilis. Ergo. Atqui Dei amor conceptu & essentia sua omni amor, quoad substantiam, & modum est, sine amor amabilium omni omnimodo, quo ex parte ipsorum, & amoris amabilia sunt: ergo, & boni honesti virtutum moralium propter se amabile, est amor eius propter se, & libere quidem. Nam ad

A a modi

modi amoris, bonitatis creatae perfectionem Dei spectat in eis amandis libertas, ut ostendimus controu. 4.

2. Dices primo: ex praedicto omni amoris diuini male inferri: omne bonum creatum amari à Deo omni modo, quo amabile absolute est: siquidem, & virtus amabilis est à nobis limitata; & tamen non ita amabilis à Deo: quare oportet limitari proximum antecedens, ut solum omnium amabilium absque imperfectione amor Dei omnium amor sit: quo nihil, secunda haec ratio probabit: sunt enim imperfectiones plures Deo indignae in amore Dei erga honestatem virtutum moralium propter ipsam ut finem, quin referatur vltius tanquam finem in Deum, propter quem ab ipso ametur: solutionis huius nulla fit minor impugnatio esse potest, quam imperfectionum diuini amoris erga honestatem moralium virtutum propter ipsam absolutionem. Prima est: honestatem virtutum moralium creatam esse relataque natura sua ad Deum: quare non recte amabilem nisi propter Deum. Assumpti æquivocationem, & in sensu intento falsitatem detexi cert. 1. n. s. iuxta ibi dicta respondeo: est relata tanquam ad terminum actuum, & idealem, siue imitandum, fateor; tanquam ad terminum amabilitatis, seu propter quem, sit amanda necessario atque solum amabilis honestas creatae, nego primam assumpti partem. Neque enim terminus essentialis, physicus adhuc bonitatis, seu boni amabilis, est terminus amabilitatis illius: ut patet in bonitate poenitentiae, cuius essentialis physicus terminus peccatum est: & in bonitate misericordiae, cui miseria proximi subleuanda est etiam essentialis. Physicus terminus, quin alter-uter terminus amandus, vel à poenitente vel à misericordie fit, ut poenitentia aut misericordia, earumque honestas ametur. Atque, ad rem propius, veritas entitativa creatae ad Deum, tanquam ad principium primum efficiens, & ideale imitandum, & terminum subinde essentialem physicum refertur, & tamen in se & ratione sui cognoscibilis, & vera est: quin Deum, ut terminum cognoscibilitatis, & veritatis, ob quam solum, ut rationem formalem, cognosci possit, siquidem, à Deo etiam, cognoscibilis, respiciat: quod ipsum in honestate, bonitateque morali, nihilque aliud inuenitur: quare ex diuina scientia de veritatibus creatis in se, & secundum propriam veritatem, nec solum ob diuinam veritatem, & cognoscibilitatem, vltimus conclusio, & efficaciter probatur.

3. Secunda imperfectio est diuini amoris limitatio: si de virtutibus moralibus propter earum tandem honestatem, ut finem à Deo habeatur: siquidem ex fine, & ratione formali motiua speciem affectus omnis desumit: quae quidem ex limitate bonitatis siue infinitae perfectionis desumi nequit, sed limitata. Haec obiectione facile se Complacentes Recentiores expediunt sicuti & obiectione frequentiori: existimant enim infinitatem actuum virtutum diuinorum, ex Deo identico quasi subiecto solummodo desumi, nulla obiecti adhuc formalis & motiui ratione habita, sed male se expediunt: quia falso nituntur principio à nobis funditus euerso tom. 1. de Deo vno controu. 2. de scientia d. 2. Responderent alij iuxta effugia varia tentata, & à nobis etiam praclusa cert. 1. Respondeo negando inferri amoris diuini limitationem. Ad cuius subiunctam probationem dicto in actibus aliunde adaequate pro, quasi priori ad rationes formales, & motiua aliunde specificatis perfectionem à motiuis formalibus, seu specificatiuis pro posteriori aduenientibus non desumi: sunt autem huiusmodi motiua alia omnia, & specificatiua creatae amoris diuini, qui ex Deo, ut adaequato obiecto primario, & specificatiuo adaequato specificatum, siue in tota infinita simpliciter perfectione sui generis & omni amore constitutum supponunt: ac proinde nequeunt illi perfectionem aliquam siue illimitatam, siue limitatam in linea amoris communicare: quare ei nihil intrinsecè affectiue tendentiae, in ipsa adhuc bona creatae tribuunt, quod quatenus prior in Dei bonitatem increatam terebatur, non solum realiter, sed formaliter etiam non haberet; tamen obiectiua illa tendentia, & omni amor formaliter adhuc indiuisibilis, respectu Dei ipsius amor, & complacentia sui sit: atque in vnaquaque persona charitas, & amicitia ad alteram personam propria, & necessitaria, respectu autem honestatis cuiusvis moralis virtutis propter se, eadem ipsa amoris formalitate à Deo amata moralis speciei illius amor liber, & moralis speciei illius virtutis, vnde

de constat rursus non posse, adhuc formaliter metaphysicè, siue iudicij, & cognitionis nostrae deceptione aliter, aut intelligi, in moralem aliquam seu bonitatem aliquam creatam Dei amorem ferri, quin in Deum ipsam, cuiusque bonitatem feratur, tanquam in obiectum adaequatum specificatiuum, & rationem formalem omnimodis sui, etsi non, ut finem amandi creatam bonitatem, honestatem propter ipsam, ut diximus, eo amore formaliter indiuisibili amatum: eoque sensu, etsi improprie, & partiali solum finis ratione actenta, omnia propter se, ut finem diligere à Deo dici aliquatenus possit id quod, ut dixi, citati supra Vasquez & Heriz praeter ceteris clarius viderunt: etsi posterius tandem rationem obiecti primarij, & adaequati specificatiui perfectionis diuini amoris cum finis ratione ob partem, ut sic loquar, rationis finis explicatam repetamque in primario, & specificatiuo perfectionis actus adaequato, viderant tandem constare.

4. Porro, ut haec bene percipiantur, oportet plura, quae in actibus, & obiectis creatis deprehendimus, & didicimus de discere, ut, cum de intrinsecis Deo (qui melius obiecta teste Dionysio Areopag. scitur nesciendo) agimus, oportet plerumque, atque in proposita doctrina, vel maxime, tangit enim infinitatem simpliciter, & genere, & conceptu suo per denegationem terminum, etiam extrinseci, ante nos ex instituto, nec disputatum, nec satis explicatum: quare videnda est ea de re quatio de homogenea indiuisibilitate, & incompositione: adhuc metaphysicè, cuiusvis praedicti diuini tom. 1. de Deo vno, controu. 1. disputat attributis negatiuis nomine, & negatiuis definitione, & controu. 2. de scientia d. 2. ne hic repetatur: etsi breuiter eam doctrinam tom. hoc 2. contr. 4. saepe posuerimus, atque ex dictis de scientia diuina ad actum amoris, & voluntatis diuinae applicauerimus: ex qua nunc obiectionem hanc, si iustare, & repellere pronum est: etenim actus scientiae diuinae omniscentiae est genere, & essentia sua infinita de simplicitate creatarum, etiam in se, & secundum se sumptum scientia, & representatio formalis est (nec solum illa Deo eminenter contenta, & identitica Deo ipsi sunt, siue ut in ipso, tanquam medio, si velis, quod remanet cognoscuntur) ac proinde creatae veritas specificatiua & taxatiua scientiae, & representationi diuinae, quatenus eius representatio est fore videbatur: quia tamen omnis scientiam est diuina veritate omnino constitutam in se, quae ex primario obiecto, & perfectionis specificatiui supponit, nihil perfectionis scientiae diuinae afferat: minuit: ita ergo omni bonitati creatae respectu amoris Dei propter ipsam contingit.

5. Tertia imperfectio amoris creatae bonitatis & honestatis propter se, ac non propter Deum ut finem vltimum desumitur ex inaequalitate in morali perfectione virtutum moralium, cum inter se se cum respectu amoris Dei & aliorum propter Deum: at assignare in Deo actum minoris perfectionis de se, quam alius sit, imò, qui non sit summe perfectus indecens Deo est ergo, & assignare Deo amorem honestatis moralis propter ipsam, quin virtutis propter Deum, eiusque bonitatem, ut finem ametur, indigne Deo continet imperfectionem. Respondent Heriz, & Arzag, & alij communiter imperfectionem priuatiuae in se, quae actus & praedictio cuius diuino eius capaci debetur, pollicetur, esse in genere, seu specie sua Deum eiusque praedictio debet, ressecus negatiua, cuiusque in sua linea incapax praedictio diuinum sit. Perfectionis autem honestatis moralis speciei nobilioris defectum in specie de se se minus perfectae imperfectionem priuatiua non esset, Deo eiusque praedictio indecens, sed negatiua confirmant exemplo scientiae & amoris diuini in quorum altero maiorem metaphysicè perfectionem Theologi recognoscunt, quia obinde altera e genere suo imperfectius denegent Deo, & vltimè hanc dubio, attributis (quae negari Deo salua fide nequeunt) non vitalibus nobilibus e genere suo est. Ceterum, nec solutio placet, nec instantia quidquam praestant. Nihil enim horum ad idem genus metaphysicum spectat: de se pertinet: sed primo diuersa praedicta sunt, honestas autem moralis amoris diuini intra idem genus honestatis moralis est, & cuius amor diuinus est capax: quatenus cuiusque perfectionis moralis defectus imperfecta priuatiua Deo indigna erit: & scientiae exemplo ipso instatur doctrina & solutio. Neque enim in Deo scientia vnius obiecti creati imperfectioris, imperfectionem scientiae obiecti creati perfectionis in bona Theologia admittit.

potest, atque omni scientiam Dei è partialibus scientiis diuersorum obiectorum metaphysice constari, contra memoratum principium de simplicitate, & in compositione homogenea metaphysica cuiusvis prædicati diuini à nobis quam ab aliis, explicatis propositum, & plus satis ostensum locis citatis num. 4.

6. Ex eo autem principio, & dictis proxime eodem numero facile oppositio hæc diluitur: cum enim è Deo obiecto primario, & totius sue perfectionis adequato specificatio totam, & infinitam simpliciter perfectionem (non autem tanquam à fine proprie, & absolute tali, vt dicitur) Dei amore ex parte obiecti trahat; quin motiua alia creata, quidquam ei perfectionis, vel augeant, vel diminuant: nec circa obiectum aliquid versari Dei amor possit, quia tota perfectione, atque, vt omni amor, & diuinus, versetur: æque & infinitè perfectio amore circa creatam bonitatem, & honestatem de se maiorem versatur: vt de scientia Dei, erga viliissima obiecta ob eandem rationem dicebamus saepe tom. 1. de Deo vno conuolu. 2. Porro illud *omniferum propter semetipsum operans est Dominus*, & alia, quæ ex scriptura Deum creatam omnia propter semetipsum vt finem velle, & operari lyrate videtur, alio vero eorum locorum: & germano sensu explicauimus contr. 4. d. 2. q. 4. & 5. vt nihil hic de eo vicius dicere opus sit.

QVÆSTIO II.

An relique morales virtutes in particulari, præter iustitiam strictam Deo conueniant?

Oratio virtutum species vniuersiores quæ ad voluntatem spectant, ad tria capita reducuntur: temperantiam nimirum, fortitudinem, & iustitiam strictam, sub quibus speciales, virtutes plures continentur. Cum autem nihil de iustitia stricta questione hac, æque hæc tota disputatione, agendum nobis sit, sed fortius prolixior, solum agere hic oportet de temperantia, & fortitudine quæ ad ipsum operantem solummodo referuntur, & de aliis nonnullis, quæ quia ad alterum sunt, vt liberalitas misericordia ad iustitiam, quæ ad alterum est, redemptio, est non strictæ, & tanquam eius species proprie videntur pertinere, de amicitia verò, quæ ad alterum etiam est disputauimus fuscè controu. 4. vt nihil hic de ea disputare sit opus. Potest autem de præfatis virtutibus Moralibus habitualiter, siue de earum habitibus, atque expedita Dei ad earum exercitium, & actus facultate disputari, vel de earum actibus, & exercitio actuali, & de primo constare esse in Deo expeditam ad virtutum moralium, quas in eo, siue proprie, siue aliquoties & imitativè, ac metaphysice admittimus facultatem expeditam: quo solum sensu earum habitus in Deo admittuntur, atque in Dei attributis, seu necessitatibus prædicatis, Dei essentiam metaphysicam consequentibus numerantur à Scotto in 4. d. 45. quaestione. 1. & non improbande; tamen si proprie habitus, nec sint nec dici possint vt ibi Scotus, & S. Th. 1. cont. gent. cap. 92. Ratz de Montio d. 55. de volunt. sect. 1. init. & Theologi communiter, & nos etiam docuimus tom. 1. de Deo vno controuers. 2. disp. 2. quia habitus proprii rationis imperfectionem minus expedire poterint volitui, aut intellectui ad suos actus supponit: quæ summè expeditam Dei voluntatem ad actus quosvis honestos exercendos docere potius.

Christoph. de Ortega, de Deo vno. Tomus II.

CERTAMEN I.

De temperantia, & fortitudine, earumque partibus.

1. Nihil ferè hic præter communia doctoribus asserta à nobis possunt: dicenda tamen à nobis sunt: tamen si facilia & obuia, ne lector aliquid in nobis desideret, aliosque libros adire cogatur. Dicendum ergo cum omnibus Primo. Virtus temperantiæ in Deo non datur. Ratio omnium data est à S. Th. 1. p. q. 21. art. 1. ad 1. expressius 1. contra gent. cap. 92. n. 5. quia temperantia proprie accepta, in moderandis passionibus appetitus sensitiui, quæ concupiscibilis, essentia sua versatur: ergo cui impossibilis appetitus sensitiuius est, & temperantiæ virtus est impossibilis: is autem appetitus sensitiuius Deo repugnat: ergo, & virtus temperantiæ proprie accepta repugnat: egrè ergo Arist. 10. Ethic. cap. 8. de diis aiebat. *An temperantes? at quidnam fuerint? An laus est temperantia si prauas concupiscitias non habere dicantur?* Consentit conclusioni & rationi Scotus in 4. q. 1. ad 2. cum suis. Durand. etiam q. 1. ad 2. Caproli. in 1. d. 45. q. vnicæ conclus. 13. Ferrata 1. contra gent. cap. 92. Caietan. & reliqui interpretes 1. p. quaestione. 21. articulo. 1. Ruiz disput. 55. de volunt. section. 1. numero 4.

2. Inde dico secundo: Nec Metaphysice Deo temperantiæ virtutem, eiusve partes conuenire: quia nec Deo passiones spirituales sunt, quæ virtute egeant moderatice temperantiam propriam imitante: quod, eo etiam loco, & textu Aristoteles docuit temperantiam Deo ob passionum vniuersum defectum, & impossibilitatem negans: quoniam verò ira metaphysice propter effectum, tamen ordinatissimum, & effectum puniendi Deo tribuitur, mansuetudo, quæ pars temperantiæ est, Metaphysice Deo saepe in scriptura, & Patribus iure tribuitur Daniel. 3. *Eae nobiscum secundum mansuetudinem tuam*, & alias saepe: quo etiam pacto clementia, vt minimum tribui Deo debet immò metaphysice minore: quia eius minus est moderari penas debitas, & iustitiam puniriæ: quod absque vlla passionis inordinate animi suppositione valere reperiri. Minus autem vere Ruiz noster n. 7. Clementiam, vt partem temperantiæ proprie dicit, ac subinde propriam temperantiam in Deo admittit, siquidem, vt ipse in ratione communi conclusionis primæ ait, temperantia propria passiones appetitus sensitiui necessario supponit: quare ea suppositione, & sensu tantum mansuetudo, & clementia partes propriæ siue species temperantiæ, in nobis vtrique, à S. Th. dicuntur 2. 2. q. 157. a. 3. sensu autem nostro metaphysice accommodatissimo Clemens Deus Exodi 34. Paralip. 10. Ionæ 4. ac pluries, atque Ecclesiæ orationibus Deus compellatur.

3. Dico tertio: fortitudo proprie Deo non competit, competit autem metaphysice accommodatissima. Prima pars probatur ratione, & Auctoritatibus conclusionis primæ: quia fortitudo supponit irascibilis appetitum, eiusque affectibus timoris, & audaciæ, quos moderetur intercedit: quare cui sensitiua irascibilis animo & ira proprie, timor, & audacia repugnat (vt Deo) & fortitudo propria repugnat. Metaphysice autem Deo fortitudinem (qua perfectionem præferat, & effectus habet magis manifestatiuos potentia subiecti fortis) conuenire citra dubium est: quare, & Deo tribuitur 1. Reg. 2. Iob. 9. Psalm. 7. & alias saepe Magnanimitas, vt pars potestatiua fortitudinis, ab eius perfectione deficiens (vt ex Andronico, & Macrobio ait S. Th. 2. 2. q. 129. a. 5.) tenditque ad eximie laudabilia, & honorabilia, mediumque rationis ponit, ac tenet circa magnos honores (iuxta Arist. 2. Ethic. c. 7. & S. Th. q. cit. a.) proprie Deo non conuenit, ob difficultatem in moderandis passionibus à ratione per excessum aut defectum, quam essentia sua importat: quod si ab hoc abstrahatur magnanimitas idem prorsus, quod magnificencia erit de qua post modum.

4. Patientia

4. Patientia, & longanimitas Deo metaphoricè saltem conueniunt: siquidem Deo in scriptura tribuuntur. Prima Exod. 34. 6. & 18. Iudith. 8. 14. Psalm. 144. & 85. Secunda ad Romanos 2. 2. Petri 3. Psalm. 102. & alibi. Proprie vero neutra Deo conuenit. Patientia quippe rationis bonum contra impetum tristitiæ conseruat, malaque tolerat ex August. lib. de patientia cap. 2. & S. Thom. 2. 2. question. 136. a. 1. Horum autem omnium incapax Deus est: quare & patientiæ propriæ longanimitas solum addit extensionem animi ad aliquid longe, & diuturnè distans ex Tullio laudato à S. Thom. ibidem art. 5. quo materia solum à patientia differt, quæ intra speciem moralem eo etiam extenditur, quia suum prætergrediatur obiectum: quare eadem virtus vtrique est in genere moris, idem iudica de constantia, & perseverantia quarum prima supra patientiam arduitatem, secunda diuturnitatem malorum expressius dicit iuxta S. Th. 9. 137. a. 3. quare & metaphoricè tribuenda Deo sunt; et si Deo nusquam in scripturis legantur.

5. Magnificentia, et si secundaria fortitudinis pars, & quæ in nobis moderandas per ipsam passiones supponat: ac superandæ difficultati dispendij bonorum temporalium intendat, iuxta sanctum Thomam 2. 2. quest. 134. art. 4. propriè tamen illam Deo conuenire docet 1. p. question. 21. art. 2. ad 1. & 1. contra gentes cap. 93. init. Ruiz noster citat. sect. 1. num. 13. quia expeditio, vel propensio ad res magnas faciendas ab eis abstrahit imperfectionibus, in Deoque inuenitur: quare & absolute & propriè magnificentia Deo tribuitur, cum Magnificus in scriptura absolute nominatur Psalm. 76. *Quis Deus magnus sicut Deus noster? Tu es Deus faciens mirabilia.* Luc. 1. *Quia fecit mihi magna, qui potens est.* & Psalm. *Magnificentia eius, & virtus eius in nubibus.* Psal. 103. *quàm magnifica sunt opera tua Domine omnia in sapientia fecisti.* Psalm. 8. *Elevata est magnificentia tua super calos.* Atque Exodi 15. *Ita ex 33. & alibi Magnificus absolute Deus dicitur: & quamuis creata omnia etiam præstantissima Dei eiusque potentie comparatione minutula absolute sint, & perexigua; in se tamen etiam abiectionissima creata ea potentia, atque & sapientia diuina egent, ut eis titulis magna dici merito, atque haberi debeant: ut citato loco ex Psalmo 103. expresse notatur.*

CERTAMEN II.

De virtutibus nonnullis ad alterum
relatis, ac proinde iustitiæ ali-
quo modo annexis.

1. Prima ex his virtutibus liberalitas propriè conuenit Deo: ita Doarez opusculo de iustitia sect. 1. num. 26. contra Valquez 1. p. d. 18 f. cap. 7. §. 1. & 2. est etiam nostri Ruiz proxime lect. 2. S. Thom. & Arist. infra recitandi. Probat ex Psalm. 103. *Aperiente te manuum tuam omnia implebuntur bonitate: & omnia à te expectant, ut des illis cibum in tempore: & Aperu tu manum tuam, & imple omne animal benedictione.* Iacobi 1. *Qui dat omnibus affluenter.* Lucæ 6. *Benefacite, & mutuum date nihil inde sperantes: & eris merces vestra multa, & eritis filij Altissimi & rursus benefacite illi, qui oderunt vos, ut sitis filij patris vestri, qui in calis est, & solem suum oriiri facit super bonos & malos: & pluit super iustos & iniustos.* Et ex multis in eandem sententiam aliis. Probat ex Aristotele 4. Ethicor. cap. 2. & Avicenna 9. Meth. cap. 7. S. Thom. 1. p. question. 21. art. 1. ad 1. & art. 3. corp. sub fin. & 1. cont. gent. cap. 93. sub init. Ratio autem horum, & communis est: quia liberalitas propriè nihil aliud est quam bonorum alteri donatio, nulla in ea utilitate, commodum attentum præter donandi honestatem, ut proxime Aristoteles aiebat: nemo autem ita propriè donationem suorum bonorum abique vlla utilitatis, aut commodi à creaturis, quibus ea donat capiendo, (& à quibus capere commodum non potest) ob putam donandi

honestatem exercet. Ergo nulli ita propriè liberalitas competit, ac Deo: quare egregie Avicenna proxime à S. Th. proxime etiam laudatus Deum summa proprietate liberalem agnoscat, & docuit. Confirmatur: quia ut Deus propriissime liberalis sit, nec creaturis benevolent potest, gratiaque aut beneficii alicuius in ipsis collatum contra dogma fidei, ut patet siquidem, et si beneficiis propria complacentiam in persona ob cuius utilitatem conferuntur beneficia, & dona superaddat, vel supponat tamen & debitum, & respectum ad proprium largientis commodum in beneficii donatione excludit: quo quidquid liberalitas propria exigit continetur.

2. Dico 2. Dei liberalitas multo propior perfectiorque sublimisque est ex specie seu genere suo quam liberalitas creata: quia ideo à proprietate liberalitatis debeat, sed potius intra liberalitatis moralem honestatem mirifice cœchatur. Maior perfectio probatur ex maiori simplicitate materie: extenditur quippe non solum ad temporalia, & pretio seu pecunia æstimabilia (que tota sphaera materie liberalitatis creata sunt; sed ad spiritualia, & supernaturalia, tanquam ad materiam propriam Dei liberalitatis se, immo præcipue porrigit, in donatione vero eorum omnium, & singulorum liberalitatis diuine perfectio elucet alia create libertati impossibilitate. Ita enim bona sua creaturis largitur, ut nihil utilitatis, & commodi illis detrahens supremo tamen eorumdem dominij donatione ipsa se non abdicet. Contra verò liberalitatis create donatione rerum à se donatarum dominium abdicet donator, & in donatarum necessario tradat, quod quidem non è liberalitatis proprietate, sed ex creati donatoris, & dominij imperfectione, vii venit.

3. Quod autem cum ea diuersitate, & excellentia liberalitatis diuine respectu create à proprietate liberalitatis illa non deficiat, ex proxime dictis facile constat: atque item ex aliis prædictis, quæ creatis propriè conueniunt. Deo autem cum proprietatis excellentia tanta, ut diuinarum cōparatione in creatis analogice solum & summatim reperiantur, ut esse, & ens bonum, verum, & reliquum vnde constat ad argumenta nostri Valquez quibus iam solum certe probat, nec aliud forte contentum ab eo quod diximus, scilicet Dei liberalitatem ab imperfectione creatitatis materie pretio solum æstimabilis, in qua solum creata nostra liberalitas esse, atque exerceri potest effectum, atque ab imperfectione etiam abdicatorem dominij eorum quæ à Deo donantur, quæ liberalitatis nostre exercitio necessario sit ob creati dominij imperfectionem quare mirum non est Aristotelem Philosophum, & S. Th. Theologumque reliquos, cum de liberalitatis nostre virtute agunt ad materiam pretio æstimabilem, eam restringere, atque in eius exercitio dominij abdicatorem in donatore necessariam docere, quia donatione perfecta ad liberalitatis exercitium profus necessaria, in donatarum transfertur, ac subinde perit necessario donatori: cum in eisdem dominium, plenum, & insolidum penes duos simul esse non possit. Dei autem dominium: cum generis alterius & supremi sit, inferiori creato, quod basium vocant, non adueriatur: neque creatum hoc vnde comparet, siue Dei siue hominis largitate, siue aliunde, propter subordinationem, & subiectionem ad dominium diuinum, se subducere potest.

4. Et hæc sane plana est, ac reliquis solidior solutio, & à S. Th. exhibit 1. contra gentes cap. 93. vult, fin. utendum autem est à solutione alia nostri Ruiz cit. sect. n. 14. quod nimirum Dei largitionibus aliquis dominij abdicatio in ipso interueniat: quia aliquid dominium nobis suis largitionibus confert Deus. Inde vero aliquis abdicatio dominij diuini minime inferatur, ut ex dictis patet. Secundo sibi contradicit. Dominio quippe supposito nullatenus neque aliquoties se Deus abdicat per te. Anterior autem seu basii incapax per te etiam Deus etiam nec pro priori ad sua largitionem habuit. Ergo nullatenus illo se abdicat rei largitione. Simili contradictione laborat confirmatio, quod scilicet per votum maxime solenne dominij particulare personæ Religioz suarumque rerum in Deum transierat, cuius nimirum Deum incapax esse immoderate alicuius. Denique vel ad proprietatem liberalitatis abdicat talis: requiritur donatione dominij abdicatorem vel solute talis: frustra ad proprietatem liberalitatis diuinæ, nec si secus: frustra ad proprietatem liberalitatis diuinæ, requiritur alie qualis hæc abdicatio. Si primò, aliquoties hæc

non absolutè tali abdicacione domini Dei per eius largitionem aliquis solum Dei largitas, & liberalitas defenditur. Data ergo solutioni communis & nostre standum merito: de proprietate diuine liberalitatis cum summa excellentia, & excellentia proprietatis: inde verò & ob Dei summam dignitatem, & bonorum quorumque à Deo increata profectorum magnitudine notatam, certamine 1. num. 6. tactumque hic num. 1. à Iacobo cap. 1. conferem Dei largitatem libertatis nomine non satis digne Deo explicari, sed magnificentie voce: iuxta scitum illud Panegyristæ in non absummi ad suum Imperatorem. *Prinorum ita copia est inter se esse munifici. Tui beneficia, ut maiestate præcellunt, ita munum non repositum.*

1. Sedenim inde obicit ex Sancto Thoma potest, 2. 2. quæst. 117. art. 6. ad 1. docente. Ratio promittit ex eo, quod amant homines, quibus dat, non autem ex eo quod afficiatur ad ea quæ dat, & ideo magis videtur pertinere ad charitatem, quam ad libertatem. Mihi nostri Ruiz solutione num. 16. & aliorum quæ motuum formale actus diuini cum specificatio adequato illius male confundit: respondetur ex dictis num. 1. fine. Complacentiam in persona, cui bona largiatur, largiturque Deus, & finis cui rationem: respectu largitionis, & voluntatis largiendi illa habet, nullatenus affectum ad bona ipsa largienda, nullo debito, aut commodo largientis excludere: quod satis est, vt liberalitatis affectus proprius sit, licet non ex complacentia in bonis datis, (quod solum verba Sancti Thomæ excludunt) sed ex complacentia in homine qui donatur: quare ad charitatem etiam & magis spectant falsum imperatorem, quia non supposita bona illa ipsa qua homini bona amari à Deo absque vilo alio respectu debiti, & commodi proprie minime possent: illudque magis, satis innuit proprie illa bona, absque illo alio respectu, quod est proprium, & speciale obiectum liberalitatis à Deo amari: ac proinde eiusmodi affectum liberalitatis esse proprium: imò amari bona alterius absque commodi proprio respectu, ac solum quia alteri bona vt ad libertatem oportet, absque complacentia præsupposita in eius persona omnino repugnat, tantum abest, vt virtuti liberalitatis officiat.

6. Denique obicitur Aristot. 10. Ethicorum cap. 8. sub med. de Diis ita scribens: *An videmus videri, si amantur & deprecia reddant, & huiusmodi cetera agere? Inferiuscule, An liberales, & cui dabunt? Absolutum est insuper si nummos etiam habeant, aut aliquid tale: negataque temperantia, & fortitudine Diis concludit: ita per omnia discurrunt cuncta, quæ sunt circa actus, parua quadam, & non digna Diis immortalibus sane videntur.* Hic textus non contra liberalitatem solum, sed contra omnes morales Dei virtutes pugnare videtur. Respondet Ruiz num. 18. ex intento Aristotelis, qui eo capite suscipit probandum perfectam felicitatem non in vita actiua, sed contemplatiua sitam esse, probatque, quia Deos maxime Beatos esse putamus, atque felices, quia actiue vite virtutes exerceant, vt recitatis verbis probat. Bene ergo virtutes morales vite actiue in Deo non admittit, atque inde intentum probat: quod satis contra hæcenas datas tuas, & nostras conclusiones erit. Communis solutio Sancti Thomæ 1. parte, quæst. 1. art. 1. ad 1. fine: Durand. in 4. d. 46. quæst. 1. ad 2. & Scolasticorum est: solum negari ab Aristotele Deo virtutes circa ciuiles, & politicas actiones: quare & ita ab eis cum textum recitari. *Radiculum est secundum virtutes Deum laudare, aut virtutes politicas in Deo ponere: quæ solutio bona quidem est, sed aptioribus vocibus iuxta superiora dicta explicabitur.* Nempè negare Deo virtutes morales creatas, & ad materiam & imperfectiones, quæ Deum dedecent determinatas: vt conceptis verbis Aristotelis obiectis satis claret, atque ex capitis eiusdem fine. Vbi Deos, si rerum humanarum, (vt putatur) curam habent, studiosis hominibus beneficia conferre: quare, & in eos liberalitatem exercere ingenuè fatetur.

7. Benignitas, iuxta Andronicum, *Est habitus voluntatis beneficius, & Isidor. 10. Etymolog. capite 2. Benignus est vir sponse beneficius: (adit pro affabilitatis virtute, & vocis benignitate) & Apuleius eloquio,*

& quoad animi benignitatem, à beneficentia nullatenus distinguitur, vix misericordia in Deo distinguitur, cum enim vt patet, & hæc solum beneficentia addat eius, cui beneficia conferenda sunt, misericordiam, & indigentiam quam supponit: Deutque creaturis tantum, indigis, atque Dei ipsius mendicis benefacere possit, benignitas & beneficentia Dei, quæ misericordia proprie non sit esse non potest: proprie autem benignitatem & beneficentiam Deo conuenire ex data eius definitione constat: sicuti & ex adiuncta, & necessaria indigentia creaturarum conuenire ipsi proprie misericordiam. Confirmatur ex frequentia scriptura Psalm. 68. *Benigna est misericordia tua. Sap. 1. Benignus est enim spiritus sapientia. Ioel. 2. Quia benignus & misericors est.* Rom. Benignitas Dei ad penitentiam te adducit. Luc. 6. *Ipse benignus est supra ingratos, & malos:* atque ex eodem cap. referebamus num. 1. proprie, verò iuxta Ticonij, & Augustini receptissimam regulam interpretandi scripturam, accipienda necessariò sunt. Consonant Patres omnes: pro quibus vnus Basilij in re adeo apud ipsos vulgari, & cunctis nota recitandus in Psalm. 114. Ad id: *Misericors Dominus & iustus,* scribens: *Cum indicat commensuratumque infirmitati nostre iudicium inferi, benignitatis erga nos affectu potius, quam æquipesationis nos plebens.* Quod autem ad vocis benignitatem, seu affabilitatem ab Isidoro additam spectat, Sapient. 8. dicitur. *Non enim habet amaritudinem conuersario illius: nec radium conuictus illius: sed læticiam & gaudium.*

8. Veritatis multiplex acceptio est, ac pro eius diuersitate virtus moralis non vna seclusa eius acceptione pro veritate in cognoscendo, & iudicando (quæ moralis virtus voluntatis non est, sed intellectus, & ad scientiam controuersiam spectans) quandoque veritas pro iustitia vsurpatur. Psalm. 84. *Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi: iustitia & pax osculata sunt,* atque alibi: in qua acceptatione de veritate agemus d. 2. sumitur etiam pro veritate in dicendo, seu veraciter: quæ ex Aristotele 4. Ethic. cap. 14. *est semperque talis in suis dictis ostendere, qualis est,* quibus verborum, & operationum externarum cum indicio, & affectibus internis conformitatem, complexus est, & explicatus S. Thom. 2. 2. quæst. 109. eam veritatis virtutem Deo proprie tota sua amplitudine conuenire ex ipsa definitione claret: tamque certum est, quam sit cerum: Deum mentiri fallacemque in dicendo esse non posse, neque operibus suis hypocritam, ac deceptorem. Confirmatur ex Psalm. 85. vbi dicitur: *Paciens, & multa misericordia, & verax est.* Rom. 3. *est autem Deus verax.* Confirmatur: quia alias fidei diuine certitudo, veritas infallibilis notabit & corruet: idcirco conclusio hæc S. Thom. proxime & 1. contra gent. cap. 93. num. 7. & reliquorum Scholasticorum dogmatica est. Huc etiam spectat fidelitas in promissis diuinis, quæ veritatis nomine in scriptura significatur: non semel & loco Pauli ad Rom. 3. proxime recitato: sed quaquam veritas sue primo modo, siue pro fidelitate vsurpata debetum sonet, & contineat: non autem creaturæ, cui vel loquitur, vel promittit Deus contra ipsum, promissione adhuc, quæsitum & paratum: sed decentie diuine est: qui sibi, nec mentiri cum loquitur, nec promissis non stare potest, cum promittit: vt fuit controuersia de Incarnatione, atque obiter alibi docuimus iterumque d. 2. de virtute iustitiæ ex instituto docuimus.

CERTAMEN III.

De gratitudine Dei erga iustos.

1. DE gratitudine Dei exorta lis est sæculo proximo illam asserunt Vasquez 1. 2. d. 215. cap. 1. n. 2. d. 223. c. 8. fine, & assecla. Lorca disput. 44. de gratia, §. *his promissis*: qui, cum Deum ex iustitia propria, adhuc distributua, præmium bene operantibus reddere posse negent, ex gratitudinis virtute reddere docent.

A a 3 Contra

Contra verò Soar. relect. de libert. Dei d.2. sect. 2. num. 3. & tom. 3. de gratia lib. 12. cap. 30. a num. 3. Salas 1. 2. tom. 1. tractatu 7. d. 7. num. 5. Theophil. Raynaud. natural. Theolog. dist. 8. quest. 2. art. 5. Koninck de actib. supernatural. d. 8. dub. 1. num. 3. Ruiz fauet, licet re vtramque sententiam, & Vasquez potius mentem, quod ad gratitudinem attinet, cum Soario conciliet sect. 4. num. 6. etenim Vasquez (& Afflicta subinde) d. cit. 223. sine monet: Deum; cum beneficia à creaturis nequeat accipere gratiam illis habere, agere, aut referre minime posse; cum autem, vt iam videbimus, gratitudo, siue in affectu, siue verbo, siue opere, proprie accepta essentia sua beneficia supponat, indeque oppositæ sententiæ Doctores in primis Deo gratitudinem propriam negent; de re ipsa nequit Vasquez, & Soaristis dissidium esse, sed solum de nomine. An scilicet gratitudo in bonis præmiandis sensu aliquo à Theologis non omnino improbanda Deo sit concedenda necne? quo super nobis disputandum, & definiendum in præsentiarum erit.

2. Dico primo: gratitudo proprie accepta, atque, quatenus ex latine lingue penitus accipi potest, Deo repugnat: ultimo in conclusione hæc vtriusque sententiæ Doctores esse concordem. Probatur: quia, etsi abstracta vox *gratitudo* latinis præcis in vltro non fuerit, fuit tamen in vltro eisdem vox concreta *gratus*: talis autem dicitur apud ipsos, qui pro accepto beneficio gratiam habet, agit, vel refert: vt videre est in Cicerone, Terentio, Plinio, Seneca, apud Latine lingue dictionaria, & Thesaurus quosvis. Vnde probatur conclusio: gratitudo ea latinitatis proprietate supponit essentia sua in eam habentem beneficii receptionem ab eo, erga quem ob præstitum beneficium habenda gratitudo est: ergo erga eum, à quo haberi beneficium nequit, nequit aliquis habere gratitudinem. At Deus à nullo habere beneficium potest, ergo nec potest ea latinitatis proprietate habere erga aliquem gratitudinem. Subsumptum probatur: quia non ab aliqua persona diuina: quia nihil gratuito, & libere vna persona in diuinis recipit ab alia, vt ad beneficii receptionem opus erat: sed neque à creatura aliqua recipere potest, cum nullo creato obsequio vilitatem, siue ad bene, siue ad melius esse Deus indigeat, vt scriptura testatur ad Roman. 11. Prouerb. 9. Job. 22. & 35. Psalmique frequenter. Confirmatur: quia nihil vltra creatori Deo debitum exhibere ipsi creatura potest: immò, quod infra ipsi debitum non sit: maxime cum opera ipsa honesta etiam supererogationis, Dei dona, & beneficia sint atque in gratia auxiliis ad ipsa necessariis à Deo data, beneficium autem non nisi ex iis que vltra debitum recepta sunt conferri ab aliquo potest. Confirmatur tertio: quia beneficium conferens in collatione illius aliquam respectu recipientis superioritatem exercet ex Aristot. 4. Ethicor. cap. 3. sub med. & illud Christi Domini. *Beatus magis est dare, quam accipere*. Hanc autem repugnat à creatura haberi, & exerceri respectu Dei: immò ab illa ex diuinis personis respectu alterius demum Dominium actuale Dei in nostra omnia, libere etiam à nobis exhibita formaliter à nobis non prouenit, sed solum materialiter: quatenus scilicet materiam apponimus, ad quam intrinsecum omni Dominium Dei exercitè absque vlla sui additione extendat.

3. Dico secundo: gratitudo proprio aliquo vero Theologico sensu in reddenda honestorum operum mercede est in Deo admittenda. Conclusio hæc est contra Soaristas, & nostrum Ruiz, & quam solum Vasquez contendit cum Soario de nomine solum certans: siquidem, vt ex ipso referebamus, gratitudinem Deo acceptatione prima conclusionis cum Soario, & reliquis eisdemque doctrina vbiq; suæ principis insistent. Ne autem à Deo noua propria hæc Theologica gratitudinis quam Deo Vasquez, & nos tribuimus, videatur, audiatur Cic. 1. de natura Deorum dicens: *Deum hominibus gratificari*: quod, sermonis proprietate, idem est, atque ex grato animo siue gratitudine gratiam referre: negat autem statim Deum hominibus *facere gratum*: quia id obsequium tanquam aliquatenus superioribus, & subiectione in Dei aliqualem respectu ipsorum sonare videtur. Hinc Ciceronis modum loquendi vitandum à Theologis monet Ruiz ex dicendis ad obiectionem secundam: quia falsum

Deoque indignum proprietate sermonis ita inhibere gratitudo habet, vt eo sublato gratitudo proprie, eiusque conceptus absolute non maneat, quemadmodum hæc opinionis conceptus sublata iudicii fallibilitate, & veritatis incertitudine: quare opinio nullo proprio sensu, & opinionis conceptu tribui Deo à Theologis potest: sed conceptum verum & proprium ac speciale eius vocis *gratitudo* significatum ostendit ratio conclusionis subiicienda.

4. Etenim bonum aliquid alicui tribuere, eo quod vltro gratum aliquid alicui exhibeat, etsi huic vltro per possibile vel impossibile non sit, honestum quidem, & bonum moraliter esset: non ex alia virtute charitatis, iustitiæ, fidelitatis, &c. ergo gratitudinis. Argui Deum homini præmium tribuit bonorum operum, eo quod in his complacet, quia honesta, & sibi grata vltro ab homine exhibentur, tamen vilia ipsi non sunt: ergo non alia virtute quam gratitudinis. Confirmatur: quia, etsi gratitudo creata solum fit ob beneficia, & bona nobis vilia & commoda ab alio nobis exhibita, idem tamen est, quia non, nisi de nobis commodis, & vilius ex concupiscentia, ob animi & affectus nostri vilitatem, complacemus. Deus autem ob suæ bonitatis & voluntatis perfectionem, & excellentiam summam de honestis operibus sibi prorsus inutilibus, atque circa viliam bene operantium ius contra ipsum ex bonis operibus queritum, bonitatis & perfectionis suæ magnitudine, & clementia gratificandi ipsa debitor sibi (vt sic loquar) ipsi constituitur: etsi, non adeo stricto debito, adhuc sibi (si promissionem excipias) vt sibi, nō mercedem redderet, deficeret. Confirmatur secundo: quia, etsi ratione vilitatis, grata hominibus bona vltro oblata finis vilius complacent, & vicem rependant offerentibus, neque tamen nequit ideo illa affectu, & effectu gratitudinis respondere, quia ipsis grata: quantumvis enim vilia ipsi essent, si ingrata, seu non grata sint materia gratitudinis esse nequeunt: ergo gratitudo, etiam nostra, respicit exhibita beneficia vilia & commoda nobis, quæ nobis gratia, vt gratiam habeat, ac referat ea exhibenti: argui Deum iustus ob opera bona, quia honesta, sique grata, & vult reddere, & reddit mercedem: ergo in eo affectu, & effectu est specialis ratio, quæ in solo gratitudinis nostre affectu reperitur; tamen ob animi creati abiectionem, vt dixi, ea solum grata nobis sint, & apud nos gratiam habeant, quæ nobis commoda sint, & vilia.

5. Vnde constat aliquid speciale, & essentiale practicum virtutis gratitudinis nostre in affectu Dei erga iustos ob honesta opera, atque in effectu, ea compensandi reperiri: quare, & virtutem propriam gratitudinis ab imperfectionibus gratitudinis nostre (quæ solum ob proprii beneficii, vilius & commodi nobis exhibiti est) supparatam ipsi esse tribuendam, sicut de reliquis moralibus Dei virtutibus philosophari, cum aduerentis etiam, hæcenus fuimus. Ab opinione vero, Deo à Theologis iure negata, paritas non est. Nam quidquid speciale, & specificum in opinione, vt ab aliis iudiciis diuersa, inuenitur, est incertitudo, & fallibilitas, cuius nihil simile in diuinum iudicium cadere potest: denique opera nostra honesta vltra debita Deo non esse, immò verò illa ipsa esse diuinæ liberalitatis, & gratiæ dona rationi beneficii Deo à nobis collati prorsus abesse, sicut autem obest: quominus, etsi ex eius gratia, & liberalitate, gratum ipsi aliquid vltro exhibeamus, & cunctius complacencia, & intuitu mercedem nobis conferre velit, & conferat de facto, atque gratiam sibi, & honestam in eo opere exhibendo indultiam nostram compenset: videat lector an causa Vasquez cadat (vt exploratum supponit impugnatione vltima Ruiz) dum gratitudinis virtutem in conferendis iustorum premiis Deo adscribit: ne iustitiam in ea retributione fateretur de quo d. 2.

CERTAMEN IV.

De obedientia, obseruantia, & Religionis virtutibus statuitur.

1. Dicendum vniuersum est: nullam virtutem moralem, quæ respectum inferioris ad superiorem dicitur in Deo esse admittendam: est conclusio S. Thom. 1. contra gent. cap. 9. sub med. & Theologorum omnium, de fide, & lumine rationis naturalis euidenter nota: siquidem ad Hebræos 6. *Maiorem non habere* dicitur Deus Plalm. 49. *Excelsus super omnes gentes*, id est rationales creaturas omnes, ex quibus solus Dominus, & superior alterius esse potest. Additur: *Quis sicut Dominus Deus noster*, &c. Vbi non superior solum Deo negatur, sed etiam equalis: Sapient. 12. *Quis enim dicit tibi quid fecisti? aut quis statuit contra iudicium tuum*, &c. Non enim est alius Deus, quam tu. Quibus naturalis ratio continetur ex summa Dei excellentia supra omnia, etiam rationalia reliqua, ac subinde supremo in ea omnia dominio, & principatu, cui proinde habere superiorem repugnet, ac subinde virtutis cuiusvis habentis respectum ad superiorem potestatem exercitum omne. Dices dictamen rationis, & conscientie vniuersi vim legis habet, cui obediatur, ex Aristotele 1. Ethic. capite vltimo, post med. ergo dictamen rationis diuinum vim legis habet cui obediatur Deus: in primis antecedens male probatur ex Aristotelis citato loco, qui de appetitu sensitiuo est.

2. Negat consequentiam Ruiz; quia rationis dictamen nostrum legis æternæ seu dictaminis diuini, & superioris, quod cunctis notum facit promulgatio est, seu Deo dictamen proprium, quod aliud superius, seu superiorem legem non habet. quam Deo intimetur, aut promulgetur, cuique propria obedientia præstari queat: solutio hæc tangit aliquid probabile neminem, scilicet, nostri bene, vel male, siue iuxta, vel contra conscientiam, & dictamen prioris rationis operari posse absque Dei (saltem, qua legislator supremus est) aliquali notitia. Ex quo deducitur contra Lugo, & alios, peccatum Philosophicum à Theologico re ipsa subtiliter diuidentes, nullum peccatum pure Philosophicum, seu cum omnimoda Dei ignorantia committitur esse posse: siquidem dictamen proprium rationis, siue quo peccatum Philosophicum esse nequit, Dei legislatoris aliqualis notitia, & promulgatio est: sed huius examen rigidum alterius est loci. Aliud continet certum, atque de re præsentis solutio dictamini solum proprio, & qua tali nec superiori, quod propria lex subinde sit: quantumvis illud lex improprie & abusiue dicatur propriam obedientiam præstari non posse: quare nec homines qua propria rationis dictamen qua proprium sequuntur improprie non obedire, quod satis est, vt Deus (qui suæ rationis dictamen non nisi vt proprium sequi potest) improprie obedire nequeat: quæ doctrina ex communis doctrina, quæ docet legislatores creatos supremos suis legibus quoad vim coactiuam non teneri satis confirmatur. Hinc patet Christi obedientiam Deo & Patri in Evangelio professam improprie intellectam eius quæ hominis non qua Dei fuisset siue secundum humanitatem non secundum diuinitatem.

3. Dico secundò: obseruantia, & religionis virtutes morales Deo repugnant. Prona sane est ex generali principio euidenti, & dogmatico de impossibilitate superioris, & excellentioris respectu Dei (qui cunctis principatu, & omnigena excellentia eminet) demonstratio: siquidem obseruantia, & religio omnis superioritatem, & excellentiam eius, cui exhibetur, respectu exhibentis essentia sua, vt motum supponit. Quod autem Christus Dominus Patrem maiorem ipso esse quandoque profiteatur, de se, qua hominem, siue secundum humanitatem, non autem, qua Deum, siue secundum diuinitatem loquit communis Patrum contra

Arrianos expositio est, vt vidimus controu. de Trinitate d. 1. & d. de comparatione personarum: vbi nonnullos Patres de Christo secundum diuinitatem; seu, qua Deum illud interpretantes retulimus; aduertentes tamen vocem maioritatis improprie tunc à se usurpari, Patres docuisse quatenus solam Patris Originariam præcedentiam, filique ab ipso originariam præcessionem (quæ absolute dictæ, & omnimodæ æqualitati personarum minime deroget) significat; ne Arrianismus incuratur, eorumque consentiatur errori: eadem ratione de Oratione Christi Domini ad Patrem, & sacrificio cruento & incruento corporis sui Deo oblato (qui actus religionis sunt) sentiendum procul dubio est: eum, nempe, qua hominem, siue secundum humanitatem, ex omnia exercuisse, non qua Deum.

4. Acrior contra hanc conclusionem eiusque principium è Dei ipsius iuramento (qui actus etiam religionis est) toties in scriptura posito Genes. 20. & 50. Exod. 13. 23. 35. n. 11. & 14. Deuter. 2. 4. 10. 29. 30. Plalm. 88. & 109. Sapient. 12. Isai. 14. & alibi pluries. Ceterum cum iuramentum (ex Augustino sem. 28. de tempor. & S. Thom. 2. 2. quæst. 89. art. 1. & 4. Philosophis, & Theologis, ac ipsa naturali ratione) sit testem maioris sapientie, & authoritatis, quam sit asserens, asserere ad maiorem assidue veritatis, & pollicitationis securitatem, & certitudinem, vel audientibus, vel promissariis ingenerandam, atque ideo iuramentum per Deum actus religionis sit: quia summe veritatis, & veritatis diuinæ professio est: Deusque nec alium authoritatis maioris, qua asserit, & promissionis suæ certitudinem, & firmitatem confirmet, neque se ipso maioris authoritatis ipsa sit, cum nunquam improprie iurasse, iurare posse euidentissimum est: quare metaphoricè solum Deus iurat, se ad humanam consuetudinem demittens, & ad nostram incredulitatem sese accommodans, vt nobis quod oportet firmius suadeat iureiurando interposito facilius, firmiter credimus. Sic Athanasius, sermon. de passione & cruce Domini columna 4. Chrysostom. ad Hebræos. 6. homil. 11. colum. 2. Hieronim. in 14. Isai. ad id. *Iurauit Dominus exercituum*. Ambrosius, de Cain, & Abel. cap. 10. circa med. Cyrillus, Alex. 6. in Genes. versum. Augustinus, 16. de ciuit. cap. 32. post med. & in Plalm. 88. colum. 2. Basil. homil. 29. de penitentia columna secunda, Philo. lib. de Cain & Abel & libro 2. allegoriar. legis, in obiectionibus contra Dei iuramentum, quos omnes recitat. Ruiz d. 55. sect. 5. Neque verò ea benigna sua ad nos accommodatio, cum iurat, nos decipit, etsi improprie, vt diximus, non iurat: suam quippe præiudicatis implendis eo improprie iuramento fidelitatem adstringit, & præiudicationem facit, renque, eo etiam indefectibilis fidelitatis suæ titulo, firmam vt dicemus quæst. 3. certam. 1. numero 6.

QVÆSTIO III.

De Dei promissione, Pacto, & similibus, quoad proprietatem, & vim, seu obligationis inductionem.

¶ Vcem dicendis, examinandisque d. 2. hæc asseret. Quæstio: quare, & de diuinæ Promissionis, pacti, & similitum existentia, ab eius proprietate, vel metaphora abstrahendo, agendum in primis erit: deinde promissionis, siue pacti, & similitum quatenus ex parte alterius expacientibus est, natura, & essentia statuenda. Tertio de proprietate, qua Deo conueniat: quarto an Deo obligationem implendi promissa aliquam, & ex qua illam virtute inducat?

CERTAMEN I.

*De existentia, & essentia diuine
promissionis.*

Item de antiquis à se præstandis ad homines facta promissio constat ex scriptura frequentissima in terminis & voce promissionis ipsa Genes. 1. & 2.2. inq. n. 10. 1. ad Timot. 4. ad Rom. 4. ad Hebr. 6. Actor. 1. synonyma pollicitationis voce 1. Ioann. 1. ad Hebr. 4. genes. 8. Exod. 12. num. 32. Deuter. 1. & pluries: vocibus autem aliis pacti, fœderis, testamenti eadem ex parte Dei promissio ad homines facta adest; licet aliud, quod hæc ultra promissionem addunt, & concernunt idem significetur: vtzque cum mutuum duorum promissionem dicit 1. Pactum de Pollicit. que proinde abque alterius ex pacificentibus, fœdusve incunctibus, atque, in re præcæti, Dei promissione mutua esse non potest, vt de se patet: fœdus addit materiam pacti, & mutue promissionis determinatam: nempe pacem dimittuntur, seu ante fœdus inimicorum, & discordium. Pacti iugis nomine Dei ad homines promissio habetur multoties. Genes. 9. & 16. Exod. 6. 19. & 31. Deuter. 4. Itai. 55. Psalm. 77. & conuenitio vocis, Sapient. 12. & Mat. 22.0. fœderis vero nomine Genes. 6. & 9. Exod. 2.23. & 24. frequentius lib. Numeror. & Deutorum. Item 49. 19. & 61. & frequenter in Ezech. & Osee. Testamenti demum vocem eadem Dei cum hominibus mutua promissio, que nomine pacti, & fœderis cum ipsis dicitur: quare & Dei ad homines promissio absoluit significatur. Nam, quod testamentum vltius ex natural. & ciuili iure ad sui valorem essentialiter requirit, in Deum cadere nequit: esse siquidem testaris mors (vt vbi obseruat Paulus ad Hebr. 9.) Deo promittenti, & pacienti impossibilis: quare pro pacto Dei testamentum in scriptura poni acutè, & doctè obseruat. Augst. libro 1. loc. ut de Genes. num. 9. dicens: *Amant scriptura pro pacto ponere testamentum: quibus familiaris scripsit Hieron. Hierem. 31. ad id Ecce dies veniunt & feriam domui Israhel, & domui David fœdas nouum non secundum pactum quod pepigi cum Patribus eorum: que de re testis Paulus ad Hebræos 8. Perhibens super domum Israhel, & super domum Iuda test. mentum nouum; non secundum test. mentum, quod fœs Patribus eorum.* Arque id Exod. 24. Hic est sanguis fœderis in ita reuult ad Hebr. 9. Hic est sanguis testamti: & Eccl. 44. in carne eius stare fecit testamentum.

2. Stat ergo his omnibus vobis Dei de aliquo præstando hominibus promissionem constanter esse ferè vobis à scriptura assertam, vt autem an propria vobis acceptatione, an impropria solum, & metaphorica asserta illa fuerit: statuatur, & deinceps de diuina promissionis disputanda clarè examinari, ac defini queant: quidnam Dei promissio essentialiter contineat, ac sit statuendum in primis erit. Quia in re prima sententia docet: promissionem diuinam nihil aliud, quam propositi, & voluntatis diuine de re aliqua præstanda assertionem continere. Reuertitur S. Bonauentura in 1. d. 17. art. 2. q. 3. corporante med. quatenus ar. ratione promissionis diuine de præmio ipsum diligentibus præstando quomodocumque solum, ac non absolute ad illud reddendum obligari: unde sequitur (subiungit) quam appellat promissionem, non esse simpliciter promissionem. Reuertitur etiam pro eadem sententia Gregorius 1. d. 17. q. 1. art. 2. post concl. 2. probat. 2. principali & ad 4. Aureoli. Marfilin. 1. q. 18. art. 4. col. vltim. ad 1. & 5. objectionem, cum aiunt coronam gloriæ ex nullo debito, sed ex gratuita & liberali voluntate Dei donari, & Maior in 1. d. 27. q. 1. sub init. item docet, ac proinde posse illam absolute negare, vbi & Richard. art. 2. q. 3. ad 3. solat. posteriore ad negandum debitum ex cuiusmodi promissio coronæ potius inclinatur, & Scotus in 4. d. 46. sub finem, tam de seclula promissione, & Deum simpliciter, & absolute gloriæ debitorem negat: expressius

Durandus in 2. d. 17. q. 2. n. 15. cam sententiam docet scribens: *Promissionem diuinam in scripturis non fuisse aliquam obligationem; sed insinuare meram dispositionem diuine liberalitatis.* Est autem expressissima sententia nostri Sorez d. 12. de libertate diuina sect. 2. a num. 10. praefertur num. 13. 14. 15. 27. & 28. Non assequor tamen, quo pacto hanc promissionem simpliciter credat; ex qua Deus obligatus, & debitor ad promissa praestanda sit, quibus ea praestare promissit teneatur: de quibus iam in num. 4.

33. Dicendum est: promissionem diuinam aliquam prædixit affectionem, seu imitationem voluntatis diuine de re facienda, & huius futuritione continetur ita communiter Theologi sancti. Bonaventura loco citato dicens: illam quandam, quam dixit obligationem suam ex necessitate, sed ex sua mera benignitate in Deum credere: quia voluit promittere, & pactum firmare cum quibusdam dilectis: quandam vero appellat, ac compleretur talem negat, vt ex ea quæriti ius creaturis promissum contra Deum non admittat: neque enim ea sola, ipsæ & rigore iustitiæ debitorem constituit, vt ex creata noluit promissionem alteri facta nobis contineri. Accedit Argentinæ ibi ea d.27. art.4. post med. multis Durandum relictens. asserensque: Deum ex promissione sua gratuita manere debitorem. Consonat Gab. q. vn. art.3. probat. concl.1. & solut. objectioni ante a. concl. Richardæ.2. quæst.3. ad 3. & clarius adhuc in d.46. q.3. art.1. fine. Vulp. part.1. d.83. c.6. & 1.2. tom.2. d.11. c.2. cum Afflictis Ruti d.56. de volunt. sect.7. ad n.11. Probatur ex sententia præfata Fulgentij 1. ad Monim. c.24. med. dicentis. Si autem Deus non omnia promissis, quæ prædixit, quantum prædixit omnia quæ promissis: sicut non omnia prædixit, quæ præsciuit: quantumvis omnia prædixit, præsciuit. Concludit sine iustificandis ergo autem glorificandis prædixit: utem misericordia sui quæ prædixit præscit, & promissis: iniquis autem prædixit utem iustis sua opus: prædixit tantummodo, non promissis. Causa rerum promissum subdit cap.2. initio. quia promissio vel prædicationis promissio non est de tristibus, & nocuiis tantummodo esse potest. Nec præstat fides: Fulgentium de affectione, & prædicatione rerum, non autem voluntatis diuine eas donandi agere: liquidum, cum ex fructu ad Deo prædicantur: immo non, nisi à Deo, fore operantem in eorum prædicatione voluntas Dei ex prædicationis satis, & absolute asseritur: secundo quia eadem est ad rem rerum, & voluntatis Dei asseritur, vt sit promissio, vel fecerit.

4. Probat ratione: quia propria promissio nuda
in affectu nuda rei alicui obtemperat, & præstati
voluntatis illam præstandi in affectu: atqui promissio
diuina propria promissio est, ergo non stat in nuda De
de eis affectio, sed aliquid veltius addit. Minor pro
batur satis conuolucione 2. ac infuper admittit. (re. vlti
m) a Soario nostro cum quo decertamus. Maior
enim quædam aliter dicta fuit in posterum voluntatem
de præstati habet quidam ipsi in posterum voluntatem
et præstati ac nuda, nec promittit: nec ipsi donati
et promissionis tenebitur: nec ille alter de implenda postea
donatione iure contra affectorem illum in affectu
conficitur, huius contentio fore agere potest: quæ
& affector falsa voluntatem, & iure omni retractat
potest pro libito voluntatem, nihilo illorum ipsi
postea donatur: ergo quia ea voluntatis donandi illa
nuda & præstati, non stat promissio. Negata con
sequens: quia Dei voluntas habita habita, atque illi
fallibili Dei testimonio affectu, mutari, delectare non
potest: quæ homini (qui beneficium præstandum inter
dit) semel Dei testimonio propalata, tanquam con
tundis habetur de re præstata: imò longe maius quam
alio quod ad promissionis creatæ constitutionem impu
tatis voluntatis, veram enim, affectorem addit
dum est. Contra verò: quia certitudo illa est veritas
diuina in indicando, & veracitate in dicendo, atque
voluntatis diuinæ constantia; & immutabilitas: quæ
tem ex fidelitate in promissis præstatis: quæ veritas
certitudo præstatorum ex affectione, & reuelatione De
de voluntate præstandi aliqua Ioanni non ipsi Ioanni
sed Petro, vel alteri facta extaret: quod in calu promissio
est, ergo nulla est solutio.

Ioanni facta à Dco non ellet: ergo

Inde probatur secundò conclusio. Assertio diuina præsentis voluntatis de aliquo præstando, est obligans, vel sic loquar diuinam veritatem, vel infallibilitatem in cognoscendo, & veracitatem, seu infallibilitatem etiam in dicendo, vel potius ex eis oriatur, attributis, quæ ad iudicium, & testimonium diuinum supponuntur; aut nec Dei fidelitatem in promissis præstandis adstringunt: quæ, est per impossibile, Dei voluntas de præstandis asserta non esset, vel semel habita desiceretur, ac proinde, nec reliqua præstarentur: nullatenus læderetur; sed solum veritas, & veracitas Dei in cognoscendo, & dicendo & diuinæ voluntatis constantia, & immutabilitas, quæ ex diuinæ promissione Dei fidelitas in promissis implendis adstricta maneat, deficiente adimplentione, læderetur formaliter, & desiceret: ergo in nuda assertione diuina de voluntate aliquid præstandi, ei etiam cuius interest, à Deo facta non est propria promissio. Pater consequentia: quia propria promissione inuitabiliter manet obligata fidelitas promittentis formalitèr sumpta ad implenda promissa: ex quacunque virtute fit obligatio, siue fidelitatis solum, siue iustitiæ, de quo postmodum Tertio: per Soarium, quem impugnamus, promissione sua Deus debitor constituitur, & sibi, & creaturæ, cui promittit præstandi promissa: at talis mera assertione voluntatis præsentis de eis præstandis non constituitur, ut dicebamus: ergo aliquid aliud continet diuinæ promissio ultra præsentis voluntatis assertionem diuinam: denique assertio pura supponit obiecta cognita, & facta: quare tota speculationis, & de factis, ac præsuppositis pro priori ad ipsorum cognitionem est, nec ipsorum actiua: promissio vero non est de factis, ne sit illusoria, sed de faciendis: maxime, cum ex promissione ipsa, ac non aliter sunt: ergo promissio non est nuda assertio, sed aliquid aliud: nempe enunciatio, cuius interest, quia fides enunciantis de aliquo illi præstando obpignorat, seu quia Hispanè loquendo, *se empeña la palabra*, illud præstandi promissio.

6. Multa alia ex scriptura, & ratione congerit Ruiz, quorum virtus tota in præfatis rationibus deducenda denique est: sed & plura cit. scilicet 7. à num. 5. ex Soario congerit pro eius sententia, quorum fere omnium impetui datis nostris rationibus languescit: eo enim fere omnia enadunt: ut ostendant præstantia quæque promissa maiorem certitudinem ex promissione, quam ex assertione simplici diuinæ habere non posse: quod certissimum est, sed tamen ex pluribus titulis diuinorum attributorum haberi eandem certitudinem posse est æque certum: titulo enim decreti diuini omnimodam faciendā ex illo certitudinem habeant, est nec cognoscerentur, nec de eorum effectu, & futuritione adesset assertio: quæ tamen, si adiant, & infallibilitatis diuinæ in cognoscendo eadem, & nullatenus maiorem, titulis tamen formaliter pluribus formaliter habent: sicque accedente promissione titulo etiam diuinæ fidelitatis vltiore. Argumentum tertio loco inductum, quod scilicet simplex nostra assertio de aliquo faciendū iuramento accedente promissoriā obligationem inducat, sitque promissio ob adiutū per illud diuinæ autoritatis subsidium in faciendū firmitatem, quæ autoritas eadem in simplici eius assertione est. Respondetur assertioni simplici de faciendis iuramentum adiunctum vim promissionis afferre: quia iurans adducit Deum in fideiorem de faciendis: quare, & præsumitur meritò suam fidem verbis illis obpignorare pro enunciati implentione, maxime cum verbum dabo significandæ promissioni aptum de se sit, & quo sæpe enuntiat promissio, ut iamiam dicam, at si declarare se solum Deum in testem adducere veritatis præsentis animi, quem habet dandi illud, quod à se assertum dandum, tunc quidem iuramento illo promissio minimè euadit: ut bene Ruiz; cum autem Deus in scriptura quod faciendū simpliciter assertit iurat promissio absque dubio est, quia eo iuramento suam fidem eius implentio addit, ut Paulus de adolito iuramento ad Hebr. 6. ait: in quo abundantiùs volens Deus ostendere pollicitationis hereditibus immobilitatem consilij sui interposuit iuramentum ut per duas res immobiles (nempe veracitatem in dicendo & fidelitatem in promissis adimplendis, quam iuramento adstringit) quibus impossibile est mentiri Deum fortissimum solatium habeamus, cum duplici

Christoph. de Ortega de Deo Vno. Tom. II.

illo titulo diuino veritatis, seu veracitatis in dicendo, & fidelitatis adstrictæ prædictorum implentioni per Dei iuramentum, quo prædicta eorum promissio euadit, non possint prædicta nobis non adesse. Denique arguit Soarius: ea quæ promissa à Deo ex veteri testamento referuntur in nouo simplici assertione de futuro in illo extare ut 2. Regum 7. *Suscitabo semen tuum post te*: & Psalm. 131. *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*: Ergo quia sola assertione Dei promissio continetur. Respondet bene Ruiz enunciationem de futuro circa aliquid præstandum commodi ei, cuius interest, factam ex circumstantiis determinari ad promissionem significandam, nec solum enunciativè: ut constat ex institut. de verbor. obligat. §. 1. ubi his promissionem contineri dicitur: *Dabis? dabo*, & ff. eodem titulo l. 2. *si quis ita interroget dabis, & responderit: quidni? & is utique in causa est ut obligetur*, & l. 3. *Si illud factum fuerit dabo vobis*: & illud Matth. 20. *quod iustum fuerit dabo vobis*: assertiones de futuro non enunciativè solum, sed promissorie ex circumstantiis vulgo significare, & significasse demonstrat. Et confirmatur: nam quæ solum enunciationem de futuro sonant, ex circumstantiis, non enunciativè, sed præceptivè significant ut in præceptis Decalogi omnibus patet, & plerisque humanis quæ plerumque enunciationibus de futuro, & faciendis à superiori-bus imponuntur. Ex quibus amplius admittere debet Soarius, quam intendit, ac velit. Nempe, promissiones, etiam creatas nudis assertionibus præsentis voluntatis de aliquo postea præstando contineri, nisi ex circumstantiis promissorie vltiores, nec nude assertivè, significare posse admittat: ut enunciationibus illis diuinis, ex quibus arguit euenisse certissimum est, ac proinde non in nudis assertionibus Dei extitisse. Adde eisdem enunciationibus, & assertionibus diuinis Dei iuramentum accessisse ut Psalm. 131. Oppositis verbis præmittitur, *Iuravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eam, de fructu, &c.* Quo iuramento enunciatio diuina de futuro à se præstando in promissionem euadit Dei fidelitatem assertione nuda minimè obpignoratam, enunciatorem implentioni adstringens ut num. 6. hinc ex Paulo docebamur.

CERTAMEN II.

De diuinæ promissionis proprietate, virtute, & effectu.

1. Deo primo propria promissio in Deo est admittenda. Probatur, quia cum à Deo frequenter in scriptura, tam veteri, quam in nouo Testamento Dei promissiones occurrunt, eaque loca Patres omnes non commemorant solum, sed vel obiter, vel ex instituto interpretentur: nemoque promissionem Dei ibi assertam cum addito diminutive, vel aliquo eius vocis improprietatem denotant, sed absolute, & simpliciter admittat, quin de eius proprietate, vel leuiter dubitet: propriam Dei locis hinc promissionem contineri indubitato supponunt, & credunt. Confirmatur: quia Patres in loca scripturæ reliqua, quibus aliquid Deo tribuitur quod proprie ipsi non conueniat, illud improprie, metaphorice, aut per exaggerationem dictum, ut aliud quod proprium Dei est infirmetur, observant. Confirmatur secundo ex Tridentino sic dogmatice loquente sess. 6. cap. 16. *Iustis propositam esse vitam æternam tanquam gratiam filij per Christum Iesum promissam, & tanquam mercedem ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddendam*. Quibus ratio etiam à priori innuitur: quia ex sola propria promissione promittentis fidelitas promissis implendis obstringitur: aut Dei promissione eius fidelitas implendis promissis obstringitur. Tridentinum supponit, ac vidimus certamine primo. Ergo eadem ratio continetur primo, Corinth. 1. *Fidelis Deus per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu Christi Domini nostri*: & x. ad Tess. 5.

Bb n.4

n. 4. & 2. c. 3. 2. ad Timot. 2. ille fidelis permanet: negare seipsum non potest: & ad Hebr. 2. 23. fidelis est enim qui repromissus Deus. Denique tam frequentia scripturarum testimonia ex liberis Historicis veteris Testamenti, ac non figurata locutionis, atque ex nouo Testamento toties antiquas Dei promissiones eo nomine referente, & approbante, aliaque docente proprietate sermonis accipi debere iuxta antiquam, & statam regulam interpretandi scripturas, certum est: Maxime, cum ea propria acceptione nihil Deo dignum, aut in Theologia absurdum, aut scripturae aduersum contineatur, vel inferatur ut iam videbimus: quin promissionis natura, & proprietate penetrata eam in Deum cadere posse ratione naturali probabilius, ac verisimilius mihi est contra nostrum Ruiz sect. 1. num. 8. ut ex dictis & dicendis facile constabit.

2. Vna solum indignitatis, & indecentiae nota ex proprie accepta promissione videtur Deo appingenda: quod, scilicet, illa debitor eorum, quae promittit, creaturis promissit, ut in promissis creatis euenit, constituitur. Hoc proinde erit certum, praesenti secundo loco accuratè examinandum: qua inter debitum omnes, siue iustitiae, siue tituli alterius cuiuspiam, ex sua promissione ortum sibi Deum imponere & obligationem implendi vniuersum negat noster Ruiz d. 56. sect. 2. sed debitum, & obligationem omnem in res ipsas promissas à Deo cadere, quin, indirectè adhuc cadant in Deum, ut docet à sect. 3. ad 6. inclusit, id quod peculiari discursu, & docta, atque erudita obseruatione distinctionis duplicis obligationis in iure & bona Theologia morali traditè statuit. Duplex enim obligatio iure & Theologia morali designatur: alia personalis, qua promittentis, aut paciscentis persona obligatur promissario, aut paciscenti alteri: alia realis solum, qua res solum non autem persona promittens, ac paciscentis promissionis, aut pacti adimplentioni obligatur: utramque obligationem earumque discrimen sic tradit Vlpian. l. actionum genera, ff. de obligationibus & actionibus. Actionum genera sunt duo in rem, qua dicitur vindicatio, & in personam, qua conditio appellatur: in rem actio est, per quam rem nostram, qua ab alio possidetur, petimus: & semper aduersus eum est, qui rem possidet: in personam actio est qua cum eo agimus, qui obligatus est nobis ad faciendum aliquid, vel dandum: ex quo iure & iustit. de obligat. & act. §. Appellamus, & sine, §. antecedentis, Syluester verbo actio num. 2. actionem realem definit: qua non supponit obligatum eum contra quem dirigitur, & Angelus ex pluribus eod. verbo: qua sequitur rem, & in personam, nec per eam dicitur persona obligata: qua actione ex hypoteca speciali contractu assignata, & subiecta contra quemvis eius possessionem frequenter agitur: & quidem Nobiles, & Magnates viros non manere personaliter obligatos ad contractus, ut personalis actione agi contra ipsos queat, ut ciuili, & municipali Hispaniae iure fuit statutum. Et quamvis indirectè maneant, etiam in conscientia foro obligati: si tamen id contracti ipso cautum ipsi velint, ut ne indirectè adhuc maneant obligati contraheutes, sed eorum tantum bona, adhuc indirectè adimplentionis contractus debitor, & obligati nullo foro aut iure manebunt: iure igitur nobilitatis magnitudinis, & excellentiae suae Deus promissione, pactoque cum creaturis inito nullum promissa praestandi debitum personale contrahit, quod ut nobis innotesceret (addit Ruiz) pactum promissionemque suam testamenti voce sibi impropria, in qua nullum testator ante mortem, (qua sola confirmatur illud validumque est) nec post mortem (qua testans perit) debitum personale incurrit, significari voluit, ut nullum sibi debitum & obligationem, sed rebus solum promissis promissione imponi sua nobis ostenderet.

3. Soarius verò contra locis citatis certamine numero 2. sine docet, Deum promissione sua debitum, & obligationem praestandi quae promittit, personale contrahere, non quaecumque, sed etiam correlatiuum, & quo ius quaeritur, pareturque creaturae contra Deum, ut ite promissis, & eaque impleat atque opere exequatur: ita etiam, ultra eius aeternas omnes docuere ex antiquis Theologis plures, in quibus Thomistae veteres nunebantur, qui Dei iustitiam propriam, siue commutatiuam, siue distributiuiam, siue legalem erga homines, maxime

in praemij aeterni retributione afferunt exerceri. Nullum quippe ex eis debitum rerum solum promissarum, non autem Dei promittentis, ante nostrum Ruiz excoigunt, cuiuscumque, siue ex quacunque virtute debitum sit, cum autem iustitiae debitum praemij praestandi Deo promittenti vi promissionis suae concedunt, cuiusmodi debitum esse recognoscunt, ut non, nisi contra ius ad praemium homini è Dei promissione quaeritur: quare, nec sine ipsius iniuria, negari à Deo possit: vnde & debitum hoc Dei promittentis correlatum esse iuri creaturae promissariae contra Deum quod negatione praemij promissum violaretur, ut de iustitiae debito hominis promittentis praestandi promissa, & iuri promissarii, iustitiae etiam, ut promissa repetat à promittente omnes censemus: si persequendum hic examini sententiae huius est, quatenus debitum hoc iustitiae propriae & strictae esse docet huiusmodi examen rigidum in disputationem secundam referamus. Nunc autem illam eatenus solum referemus & examinamus: quatenus, scilicet, in Deo debitum (ex quacunque virtute demum sit) correlatiuum admittit cuique ius, exigentiaque qualiscunque in creatura promissoria respondeat, ut à Deo repetat sibi promissa. Pro hac in generatim & à iustitiae debito correlato abstracte sententia referat à nostro Ruiz. Valquez etiam notat 1. 2. tom. 2. d. 2. 1. 5. cap. 2. ubi de eo nihil, sed de aequalitate meriti condigni cum praemio, ratione cuius venale gloria praemium merito dicitur. Sed tamen id docile videtur cap. 3. & 1. parte, d. 8. §. capite lexo, post modum, §. At vero. Caeterum longe alia mens est nostri Valquez.

4. Dicendum igitur est: Deum ex pacto, & promissione sua rerum promissarum debitum vi promissionis suae illas nobis reddendi contrahere: ac proinde debitum illud nos, tanquam terminum relationis debiti illius diuini respicere, & connotare, non tanquam terminum correlatum per ius aliquod, & exigentiam, quae debito illi in nobis respondeat, ac simul cum illo ex diuina promissione in nobis oriatur. Hae est Valquez nostri expressa vbis & citans locis doctrinae, ius omne nostrum, & exigentiam ex parte nostri contra Deum, ut ab eo repetamus promissa prorsus negantem: quare, & solum terminum; non autem titulum exactiui in nobis ut reddatur agnoscentem: supposito autem titulo debiti in Deo reddendi promissa promissarii creaturis, has debiti illius diuini (quod prima conclusionis parte mox stabilimus docemus) terminum non correlatiuum esse euidentissimum, atque ex terminis ipsis notum esse, neque ab illo negatum, aut negabile. Nam debitum aequale relationis est ad personam, cui ex promissione debetur, atque ad rem, quae promittitur: quare non minus implicat debitum ex promissione non esse respectum personae cui promittitur, quam rei promissae non esse respectum. Confirmatur namque facta per impossibile impossibile, creatura, cui res promittitur, vel secundum substantiam vel secundum accidentia, non ita existentibus, aut exituris vnquam debitum ab solutum in Deo non esset, atque, atque calu quo res promissa esse non possent: ergo debitum illud aequale essentialem respectum est personae, cui promittitur, atque rei promissae tanquam termini. Antecedens mille exemplis obuiis demonstratur. Promissisti Petro personaliter in frequentem annum, domum, quam hoc anno habebas: Petrus intra hunc annum obiit, debitum cessat defectu personae, cui promissisti, aequale ac si intra hunc annum domus ipsi promissa, vel incendio, vel ruina periret. Denique promissa Dei non est rei secundum se à Deo ponenda in valore, aut rebus, aut lucis, sed huic, cui promittitur donanda: quare, etsi in se, & existentia sua res promissa à Deo ponatur, non autem in eius potestate, cui à Deo fuit promissa, debito promissionis suae Deus non satisfaceret, ergo debitum illud quaecumque, quod ex promissione sua Deo subditur, personae, cui promittitur tanquam termini essentia sua respectum est. Solumque tan sit respectum eius tanquam termini correlati ratione iuris, aut exigentiae alicuius, ex qua promissarius promissa possit à Deo repetere? Is apud Doctores debitor ex promissione sua in Deo subortum admittentes poterit esse, qua sola pro negatiua sententia stant, qui huius conclusionis nostrae parti falso referuntur aduersari.

5. Iam verò prima conclusionis pars de debito in Deo

Deo de promissione sua creaturis facta admittendo, & auctoritate, & ratione probatur; & in primis cum æstimo Theologis, & patris, & Recentioribus communem: ita citari Valquez, & Soarius, quoad hoc præcisè, concordans cum Afflictorum ex nostris, atque externis doctis turba frequentissima. Ex antiquis S. Bonau, in 2. d. 27. a. 2. q. 3. ad 2. Ricard. q. 3. ad 3. Ricard. art. 11. § vlt. difficult. Andreas de Vega q. 3. de iustificat. ad confirmat. tertij argumenti. Natalis Beda annotationibus contra Iacobum Fabrum in Comment. epist. ad Rom. consil. propositionis 21. quæ est: *Bonitas Dei tanta est, ut nihil debere possit*. Iodocus Tolertanus Apolog. pro decret. Trident. in caput. 11. l. 6. tit. de bonis operibus q. 4. §. *Quantum*. Et quoniam S. Thom. 1. 2. q. 11. art. 1. ad 2. debitum dicit inferioritatem debentis, respectu eius, cui debet (quam sententiam & rationem plures ex Thomistis veritatis sequuntur) id sane de debito solum iustitiæ est iure contra Deum eius promissione creaturæ parto; & quæsitio, & verum, & Thom. mentem habet: debitum quippe aliud expresse fatetur S. Thom. ad Rom. 4. in idem autem qui operatur lect. 1. col. 2. subdens: *scilicet opera iustitiæ, merces æterna retributionis, de qua dicitur Psal. 4. Ecce merces eius cum eo non reputatur secundum gratiam tantum, sed secundum debitum: secundum illud Matth. 23. Nonne ex denario convenisti mercem?* Idcirco doctissimus Thomista, ac Dominiciani Ordinis Magister Generalis Franciscus Romæus libello de libert. & necess. operum eidem Sancto Thomæ doctrinæ insistenti debitumque inferioritatis Dei ad promissarias creaturas, id est ex iustitiæ seu iure contra ipsum de promissione creaturis quæsitum, cum Sancto Thomæ negans, circa medium tamen Deum sibi potius de promissione sua, quam creaturis debitorem esse fatetur, & sicut & Ioan. Banderus compendio concetrationum tit. 6. art. 5. versic. *Aliud dicitur meritum*, quod debiti genus Ruiz ipse, debiti Deo ex sua promissione agnati acriter impugnat, multis confirmat, & fatetur lect. 3. a. 1. ad 14. & cert. 6. n. 3. ad 7. tamen si proprium debitum esse neget, quia ad alterum non est, non satis, ut videtur, attendens siue iure alterius vilo contra Deum posse debitum hoc ad alterum, tanquam terminum purum, nec correlati iuris absolute esse: imò & necessario esse debere, ut n. 4. demonstrabamus: eodem sensu stricto nimirum debiti iustitiæ ex iure contra Deum ipsius promissione nobis parto, & quod inferioritatem Dei respectu nostri deolvat, negat illud Deo Dominicus Sotus 3. de nat. & grat. cap. 7. sub finem. Horum Theologorum, qui aduersari parti huic conclusionis videntur, mentem exploravi, cum, ut appareat nobis esse minime aduersos: Tum, ut Patres, qui quandoque, & sibi, & nobis sonant contradicere, concordiam, & explicationem facilem habeant: illud solum cum Vafq. cit. d. 1. §. 3. §. 2. d. vero, obserua tam Kenaitium condignitatem meritum nostrorum ad gloriam quam Caluinium etiam absolute apud eund. Vafquium d. 2. 14. c. 5. & c. 1. & 2. negare probant, quia debitum Dei eius bene meritis retribuat de facto gloriæ: posita etiam promissione, non adest.

6. Probatur vltimus ex Patribus, Chrysost. illud ad Rom. 4. et autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum: his commentatur lect. 4. col. 2. *Nunquam imputaretur nisi, & ipse homo aliquid acceperet: itaque hic debitor sibi Deum habet: debitorem autem, non vilius remm, sed magnarum, sublimioremque: & hom. 3. in Matth. post med. quando enim aliquis prelatre fecerimus, habemus eum debitorem ab res hominibus: quibus nempe merces ab eo promissa tom. 1. homilide nomine Abraham. Spes non putescit, quia Dei est promissio: & dona promissa sequuntur eius naturam, qui promissi: utique quia eorum reddendorum debitum contrahit ex promissione: cui, si deficit non reddendo deficit in se (ut mox cum Dionysio arguimus) quare Deas ipse promittens indefectibilis est: sublato autem debito in Deo ex promissione sua subortio, et si promissa deficere non deficeret Deus: quare nec Dei promittentis naturam indefectibilem eius promissa sequerentur, ut Chrysost. aiebat Augustin. in Pal. 83. sub fin. *Debitorem Dominus ipse fecit, se, non accipiendo sed promittendo: Non si dicitur reddes quod accepisti, sed reddes quod promissisti*: Christoph. de Ortega de Deo Vno. Tom. 1. l.*

ferm. 18. de verbis Apostoli: *In his, quæ iam habemus, laudamus Deum largiorem: in his, quæ non habemus, tenemus debitorem*, debitor enim factus est non aliquid a nobis accipiendo; sed quod ei placuit, promittendo, subinfertur: Possimus exigere Dominum nostrum. Redde quod promissisti, quia fecimus quod iussisti. Item, 1. 51. de templaudemus Dominum, quia eius fidelis promissa reuincimus, nondum accepimus: Parum putatis, quia promissorem tenemus, & iam debitorem exigamus? Promissor Deus debitor factus est bonitate sua, non prarogantia nostra. Fulgent. præfat. lib. ad Monim. post med. ille auctor est debitor, qui auctor est doni. Nam & seipsum sua largitate dignatus est facere debitorem. Non quia indigens ab aliquo accipit; sed quoniam abundans largiter tribuit: & infra, Ecce qualis est Dominus noster, ut donando debeat, & quanto magis donans, tanto magis eum debitorem esse non pigeat, in quantum enim gratis largitur opera per gratiam in tantum debitor ex promissione inuenitur: Greg. Mag. Hom. 37. in Euangelium circa fin. de S. Cassio Narnicensi Episcopo cui promissus in gloriam ingressus, die natalis Apostolorum à Deo fuerat: ait, cum, cui ipse debitor fuerat, ex ea promissione, cepit habere debitorem. Cyprian. lib. de opere & elemos. sub fin. Deum sibi computat debitorem. Anselm. 2. cur Deus homo c. 5. sub med. promissionis humane exemplo ait: *Deus bonitate sua hominem creando sponte se, ut perferret inceptum bonum, quasi obligauit, utique promissione simili: illud vero quasi additum ab ipso fuisse, ut iustitiæ strictæ debitum, non autem absolute debitum à Deo excludere pateat ex obligationis aliter explicatione subiuncta esse nimirum, necessi nem seruanda honestatis, & immutabilitatem honestatis eius.*

7. Hæc omnia tot tantorumque Patrum Deum debitorem debiti promissa præstandi & sua promissione orti subiectum (eo modo, quo subiectum concipi, asserique suorum prædicatorum Catholice potest) asserentium sub vno posui obtutum: ut constet, non esse vnius solum, aut alterius Patris oratoriæ, siue exhortatoriæ, non autem disputatoriæ, & rigide loquentium asseritum (ut respondit Ruiz lect. 6. n. 2.) sed scripturæ testimonia concordanti sensu, & mente rigide interpretantium. Quod si ea solutio teneret, vanè Ruiz ea ipsa testimonia accurata sua eruditione coniunxisset, ut res promissas à Deo proprie hominibus deberi probaret: si debitum in eis asseritum non proprium, & absolute tale, sed Oratorium, & Concionatorium esset. Secundo probati ex innumeris Patrum testimoniis alia. Pauli præsertim, testimonia interpretantium, quibus proprie debitum esse, & æternæ vitæ coronam præmium, & mercedem iustis bene operantibus à Deo promissam dicitur: ut Ruiz ipse contendit. Nec enim debita illa proprie esse possunt, nisi Deus promittens illa præstare debeat, atque de promissione sua debitor proprius, & absolute sit, ac teneatur: quod argumentum tota sua auctoritate, & robore instruetur opportunis certam. 3. ubi doctam singularem, ac subtilem nostri Ruiz sententiam prostram n. 2. probatione hac confutabimus, atque propositis eius fundamentis, & oppositionibus aliis occurremus. Probat quarto: ex testimoniis pluribus scripturæ Pauli præsertim ad Hebræos 6. recitato, & perpenso à nobis certamine primo, numero sexto, interposuit iusturandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum fortissimum, & quia scilicet, diuinæ asseritioni hereditatis capiente, & veritate, & veracitate asserentis indefectibilis, & immobili iuramenti accessu, quo Dei fidelitas asseritorum impleti deincitur, utque asserio in promissionem euadit, ex immobili etiam, & indefectibili Dei fidelitate sit promissa hereditas indefectibilis, ut ibidem expendimus: item ex pluribus aliis Pauli locis citatis, ac recitatis certamine hoc secundo, numero 1. quibus promissa implere, Dei fidelitati incumbere dicitur, ex quibus postremus solum repetendus ex 2. ad Timot. 2. *Ille fidelis est, negare seipsum non potest*, quia eo Paulus rationem debiti huius diuini proprie, & absolute talis preste, ac valide dedit, explicatam ab Anselmo proxime, & tactam à Chrysostomo testimonio secundo, atque, ut reor, ex loco hoc Pauli ductam, & subtiliter illustratam sic à Dionysio Arcopag. 8. de diuinis nominibus med. *Negatio sui est à veritate prolapsio. Veritas autem est: & à veritate*

prolapsio est ab eo quod est prolapsio: ergo veritas est: negatio autem veritatis est prolapsio ab eo, quod est: Deus ab eo quod est prolapsio non potest: neque id est, quod non est, ut aliquis dicat, ac non posse non potest.

8. Ratio igitur Pauli & Dionysii, Chrysostomi, Anselmique verbis contenta, & apud Patres, & Theologos communis Deus omnia ea præstare extrinsecus sibi debet, ac teneretur sine quibus intrinsecus esse non potest: at sua promissione posita, intrinsecus deficeret, si extrinsecus non præstaret promissario, quæ ipsi promissit: ergo ea debet sibi, ac teneretur præstare à sua promissione. Maior probatur, quia nihil magis debitum eo, quod ita quis ponere, præstareque tenetur, ut non ponere ac præstare omnino nequeat: aut non præstare aut ponere ea, quibus non positus, ac præstatis intrinsecus ipse deficeret omnino nequit Deus: ergo ad id maxime tenetur, sic prædicatio veritatis in dicendo mentiri nequit, ac propriè tenetur, debetque sibi, verum loqui, quandoque loquatur: ex prædicatione immutabilitatis, & constantie voluntatis suæ non mutare decretum, ubi illud absolute concepit: atque ex prædicatione infirmitatis concepti semel decreti sui, ponere absolute in rebus atque exequi quod decrevit. Minor autem recitatis testimoniis contenta patet: quia, si posita sua promissione non præstet Deus promissario quod promissit, deficeret eius veritas in præstandis promissis, seu fidelitas, quæ Deo intrinsecus, Deusque ipse est: ac subinde intrinsecus deficeret, ac non esset Deus: iure igitur, & titulo promissionis suæ tenetur debetque sibi ex fidelitate, quisque promissit, præstare promissario, quæ promissit: quamvis eo fidelitatis titulo nullum ius promissario intrinsecum ad repetendam promissam contra promittentem accedat: quia debitum illud fidelitatis in promittente solum futuræ, vel defecturæ est, si non impleat promissam, solamque eius honestatem respicit: non promissarii, qui nec impletionem promissi, nec eius defectum fidelis erit aut infidelis ex promissione vero vnius creaturæ, seu hominis ad hominem alium ius proprium, & quasi intrinsecum promissario subornitur, ex quo potest à promittente promissa repetere, & contra ipsum ex iustitia agere, iustique huius correlativum debitum iustitiæ, nec fidelitatis solum promittenti, è sua etiam promissione adnascitur: ut non præstans promissam contra iustitiam, etiam, nec solum contra fidelitatem, ut totis iuribus constat, se gerat: quare egregie Cicero 2. de inveniione dixit, *Pactum est quod inter aliquos convenit, quod ita iustum putatur ut iure præstare videatur*. Ceterum debitum solum fidelitatis ex sua promissione Deo, ac sibi subortum præsentis instituti satis est, quia iustitiæ etiam debitum iuri creaturæ promissariæ contra Deum respondens subornitur. Tum quia iuris, ac debiti ex iustitia examen sequentis disputationis est. Tum quia de debito solum fidelitatis Deo ipsi è sua promissione quasi imposito testimonia scripturæ, & Patrum, atque adducta ratio procedunt.

CERTAMEN III.

Consutatione specialis, ac speciosæ doctrinæ nostri Ruiz ultima conclusionis nostræ probatio.

1. Probatur vterius conclusio uniuersum, & specialiter contra nostrum Ruiz. Res à Deo promissæ debentur proprio debito ipsarum creaturis, quibus fuere promissæ: ergo à Deo debentur propriè creaturis promissariis: ac subinde debitum proprium ea præstandi promittenti Deo ex sua promissione subornitur. Antecedens ipsa nostri Ruiz doctrina multis scripturæ, & Patrum argumentis, & testimoniis ab ipso fundata sect. 3. ex quibus sunt, quæ retulimus Deum promissorum à se creaturis debitorem expresse asserentia cert. 2. n. 6. Nunc alia, quæ res debitas asserunt tantum (ut antecedenti ad consequentiæ illationem assumitur) referemus. Ad

Rom. 4. Et autem qui operatur merces non imputatur ei, secundum gratiam, sed secundum debitum: clara hæc, sed clariora adhuc Patrum: Commentaria Anselmici. Eius qui post fidem quam gratis acceperit operatur, opera bona non imputatur merces: id est non recompenatur æterna remuneratio) secundum gratiam (id est, secundum fidem tantum) sed secundum debitum operationis suæ: cui consonat 8. Thom. recitatur certam. 2. num. 7. Chrysostomus sem. 8. ad illud caput, & citata homilia de Abraham. In iis, quæ speramus, non ita est, sed iis qui laborant necessario (non gratuito, & liberè) coronas, & premia consequuntur. Ambrosius 1. officior. cap. 16. postulat, peccans id Matt. 5. gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celo. Non in terra mercedem promissit esse reddendam: quid alibi positis, quod alibi debetur. Consonat sibi 7. in Luc. cap. 14. suo autem cap. de duobus filiis. August. præfat. in Psalm. 31. sub finem. De bonis operibus regnum colorum aut: de gratia & libero arbitrio. cap. 4. sub init. Ad vitam autem debetur adiutorio gratia Dei relinquendum esse locum: & tract. 3. in Ioan. si tibi debeatur, merces tibi reddita est non gratia de nata. Ex eodem sententia illa 297. Prosperi & Arantii 2. Concilij est. debetur merces bonis operibus, si fuerit, sed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant, & mercedem quidem bonis operibus, eiusque proinde in Dei promissione debitam multis scriptura commemorat Genes. 27. uerb. 11. Sap. 5. & 10. Matt. 4. & 5. epistol. 1. Ioan. & Apocalyp. 11.

2. Rursus 2. ad Timotheum 4. idem premium bonorum operum coronæ nomine debitum significatur ab Apostolo. Boni certamen certant, cuiusmodi eos immortales premii servati: de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex: quia ponderat August. tract. 3. in Ioan. circa mod. Audi distictum confidentem gratiam, & postea debitum expectantem. Subinferius: Audi illum iam flagitantem debetum, qui primo indebitum suscepit gratiam. Reposita est mihi corona iustitiæ, iam debetum flagitat: iam debitum expectat. Nam vide verba sequentia: quam reddet mihi Dominus illa die iustus Iudex. Et corona quidem non, nisi virtutis militis, est: ut Apostolus c. 2. dixerat: diciturque Luc. 14. Apoc. 2. & 3. sicuti, & brauium (quæ eisdem cum corona significati vox ad rem præfatum est, & supponit necessario ex contententibus videtur: quare & ad 1. ad Corinth. c. 9. indifferenter altera pro altera positionem debitum ex retributione beatitudinis iustis facit) continet: de qua Luc. 4. ad Colos. 3. Propter. 12. & 19. Plal. 17. 18. 118. 2. Reg. 22. 3. Reg. 8. 2. Paralip. 6. 3. propterea, quæ remunerationis voce ad Hebr. 10. & 11. 2. Cor. 6. utraque enim vox idem significat, quod Hilarius 2. 4. seu satisfactio: quæ non nisi debet relict. Tamen etiam ad debitum hoc significandum præmium, ac merces, seu corona valet, quæ nomine bene operantibus reddenda æterna vita proponitur. Sap. 4. & Tob. 4. utrumque posuit verbo Pauli loco 2. ad Timot. 4. & de positi nomine, quo usus fuerat Paulus c. 1. Potens est debetum meriti seruare, idem præmij æterni debitum continetur, ut patet: utrumque locum pendens. Bernard. 1. de gratia & libertate sub finem dixit: Dei promissum iustum appellat debitum: & quia credidit promittenti, fidelitatis promissum reperit. Promissum quidem ex misericordia dicitur, sed iam ex iustitia persolvendum. Est ergo quam Paulus expectat non na iustitia, sed iustitia Dei, non sua: iustitia quippe est, ut reddat quod debet: debet autem quod pollicetur, & hoc faciunt plura alia, quæ ex iustitia stricta debent à Deo iustis præmium vite æternæ sonant, citanda: est enim cum stricta dicte iustitiæ debitum non significat, ut non debitum ita propriè eius præmij intelligant, ut non nisi strictissimo iustitiæ, satis explicari Patres possunt. Vterius pignus, & arrabo pro debitis propriè adhibetur: Deus autem pro gloria promissæ adoptionis ne bonis operibus pignus, & arrabonem aut ad Eph. 1. Credentes signati estis Spiritu promissionis: Sicut, qui est pignus hereditatis nostræ in redemptionem acquisitionis: quæ sic legit Chrysostomus ibi: quæ est arrabo hereditatis nostræ in redemptionem adquirenda possessionis: plura in hanc veritatem subdunt. Denique merito venale, ac nostris operibus, tanquam pretio, emptionem

eorum regnum sæpe proponi: ut iustorum meritis exhibitis iusto, non minus, quam pretio accepto, quod venditur debeat. De quo argumento multa selecta traditione Vasquez citata d. 215. Ruiz citata lect. 3. à num. 24.

3. Hæc inconcussum faciunt nostri argumenti antecedens. Nempe res à Deo promissas debitas esse promissario, & obligatas, ac proinde vi diuinæ promissionis debitum passuum proprium suscipere, ut præstentur. Vnde inferabamus: ergo debitum proprium præstandi actione promissa suscipit è sua promissione Deus. Restat solum illatio probanda. Probatur autem primò quia promissio omnis (& speciatim diuina) est de re, non secundum se sumpta, sed præstanda à promittente ei, cui promittitur verbi gratia pecuniam, fundum quidam aliud, atque in re præstati præstandi gloriam verbi gratia: ergo præstatio actione à promittente promittitur, quæ utique, non nisi à promittente esse potest, ac debet; quod idem est atque debet à promittente vi sue promissionis actionem præstandi promissa. Confirmatur quia promissa non sunt debita secundum se, immò neque ab alio indeterminatè, sed determinatè à persona promittente: ac proinde, etsi promissario aliunde, quam à promittente, ceatam scuta promissa obueniant, nec promissio impletur, nec eius debito satisfiet. Confirmatur confirmatio utraque ex bonorum à Deo homini promissorum conditione & materia: siquidem promissa nobis à Deo omnia supernaturalia bona sunt: gloria scilicet iustis bene operantibus, quidam aliud supernaturale, vel in se, vel in figura temporalium in lege veteri Hebræis (quibus omnia in figura contingebant) promissorum, iuxta Patres, & Theologos omnes, aut supernaturalia, vel non, nisi à Deo, esse possunt, ita nec, nisi à Deo, debent. Item: debitum illud reale rerum promissarum maxime præstandarum, seu faciendarum neque in ipsas res cadere, quæ cum promittuntur nec dum plerumque sunt, nec se ipsas præstare promissario possunt; nisi, quatenus promittentis potestati subduntur, ut præstentur, aut fiant. Denique ex definitione debiti, & actionis personalis, ut à reali differt, à nostro Ruiz eruditè notata eadem consequentia probatur. Nam citata l. *Actionum genera si de obligatione*. Et actionibus ubi personalis actio, siue quæ in personam est, nostraque in personam nec in rem solum iuri, cuique debito inuitur, sic definitur, ut vidimus certam. 2. numer. 2. in personam actio est, quæ, cum eo agimus, qui obligatus est nobis ad faciendum aliquid, vel standum. Atqui promissio omnis est personæ alicuius obligatio de re aliqua promissario præstanda, seu danda, vel facienda: ergo est actio personalis debito personæ promittentis de re illa præstanda vel facienda inuitens. Minor probatur ex iuribus recitatis certam. 1. num. 7. ex institut. & digestis de *verborum obligationibus*: ubi ex verbis dandi, aut faciendi, & præstandi de futuro aliquid alicui, quibus promissio continetur, personale debitum id præstandi, & faciendi, & obligationem ab ita promittente contrahi expressè definitur: idque naturali ratione euident est. Nec enim alio, quam promissione, aut oblatione, aliquid faciendi, aut præstandi alicui, promittens debitum, & obligationem ex promissario præstandi contrahere potest: neque eis positis illa contrahere non potest.

4. Iam distinctio illa debiti realis, & personalis, quæ hæc argumenta euadere conatur Ruiz, eorum impetum non eludit. Neque enim ex promissione realis putari rei oblatæ & promissæ obligatio absque personali promittentis esse potest; licet ex aliis titulis purè realis obligatio absque personali esse possit, ac sit frequens in iure utraque: ut ex adductis ab eo exemplis clarebit, etenim testamenti, & testantis voluntas vitima, quæ realis solum, ac non personalis obligatio, & debitum præstandi bona legatario, vel heredi testatoris inducitur, nullatenus testatoris promissio est; sed legatæ rei, seu hereditatis donatio conditionate & suspensæ vique ad mortem testatoris: quæ & vitima voluntas testatoris, & absolutæ eius siue heredi sine legatario legati aut hereditatis donatio completur. Similiter, qui hypothecæ titularia, aut iure bona immobilia actione repetit hypothecaria, non promissionis sed dominij, & venditionis titulo immobilia bona illa, à quous ea possidente repe-

tit: est quippe in quavis hypothecæ specialis appositione dominij directi, & proprietatis bonorum hypothecæ illi subiectorum, venditio absoluta ei cuius interest hypothecæ appositio; tamen vile dominium maneat penes quemvis eorum possidentem, quousque ex eo dominio proprietatis, ut hypothecario de reliquo satisfiat, hypothecæ secundum dominium utrumque alteri tertio, vel quoad vile etiam hypothecario ipsi vendatur, illud verò de pacifcente eximente expresse suam personalem obligationem, ac debitum, verum habet, tunc nullum debitum personale incursum, & tamen verum, compertumque, nullum in eo pacto promissionem absolutam, siue absolutè talem ita pacifcentis intercedere; sed solum fieri ab illo alteri pacifcenti facultatem, & iurisdictionem ut ex re illa, quam solum, non autem se ipsum obliget, sibi ubi oportuerit, suaque intersit, satisfaciatur.

5. Illud de nobilibus, & magnatibus Reipublicæ, si promissio absoluta pactumve illam absolutè talem continens intercedat, in foro externo, & politico solum locum habet, ut à personalibus eius fori personas eiusmodi indecentibus vexationibus, & extorsionibus non subiciantur; sed in naturali, & conscientie iure & foro ex quo dubio procul ex promissione & pacto absolute talibus stare promissis debito & obligatione personali, nec indirectè solum, ut quidam volunt. Quod etsi de iustitiæ debito, quod promissarij ius ad promissa contra promittentem supponit, verum sit, ac de fidelitatis de promissione eiusque essentia inseparabiliter coniuncto falsum omnino est. Siquidem honestatis propriæ debitum personale directe in personam cadit. Sed (quidquid de directione vel indirectione debiti personalis promittentis cuiusvis, quantumvis nobilis, Magnatissimæ sit) debitum tamen absolutum implendi promissa in illo absolute omnes admittunt. Ruiz etiam ipse in hominibus: quia in rationali Republica naturale, inquit ille, est, ut promittens promissis stet. At verò Deus respectu cuius, lex nulla esse potest, (cum supremus omnium, & Dominus, & arbiter sit) neque à Republica neque à persona vlla eiusmodi debitum indirectum, & obligationem nulla lege potest subire. Sed tamen, etsi debitum ex iustitia propria, quæ ius contra ipsum ex lege illa, & promissione sua promissario quærat, subire nequeat; aut honestatis, siue ex propria honestate, quod è recte rationis dictamine proueniat, optime potest debitum contrahere, & habere: ut verò ac propriè non mentiendi, & similibus debitum habet, & contrahit, ac proinde non mentiri tenetur. Vnde argumento illi occurrit. Debitum proprium, seu propriè tale ad alterum, seu alteri essentialiter est, non sibi. Alteri verò debere Deus nequit, quia debitor quæ talis inferior creditori, siue ei, cui debet, quæ tali, constituitur: id quod Deo repugnat: ergo, & repugnat proprium debitum Deo. Negatur tamen facile maior ex dictis; si vniuersum debitum proprium accipiatur, ac non pro debito ex iustitia, seu alio quouis, quod ius in eo, cui debetur, contra debitorem importet: constat enim debitum proprium honestatis propriæ sibi quemque habere, teneque ex honestate, nihil sibi turpe, atque inhonestum, seu indecens efficere: multoque arctius ac principalius Deum, qui prima regula, & exemplar bonitatis creaturis rationalibus est.

CERTAMEN IV.

Reliquis oppositionibus occurritur.

1. Oppones plura Patrum testimonia negantiam Deum, gloriæ etiam (quæ promissa bonis iustorum operibus est) & augmenti gratiæ debitorem. August. 1. confess. cap. 4. *Supererogatur tibi, ut debeat? & quis habet quidquam non suum. Reddis debita nulli debens; donas debita nihil perdens.* & epist. 106. ad id 2. ad Timoth. 4. *Proposita est mihi corona iustitiæ; obliuiscens se ex sile quomodo gratis: quod enim si res meretur; cur*

Bb 3 non

non potius reddatur quam donatur? respondet. Non dicas ista homo fideles: quia, cum dixerit: ut merita iustificacionis, habeam fidem: respondetur ei: quia habes, quod non accepti? quibus Dei debum reddendi gloriam nostris operibus iultorum duplici ratione videtur ab Augustino negari: Tum quia, Dei iust: Tum etiam: quia proinde nihil prius a nobis donatum est iuxta illud ad Rom. 11. *quis prior dedit illi: et retribuitur ei.* ideo vita æterna operibus iustis reddenda gratia Dei dicitur ad Rom. 6. & gratia pro gratia Ioan. 1. Ex eo vero debito, ex quo Dei potius, quam hominis, bona opera fieri, iuxta ad Luc. 7. *Namque gratiam habet seruo illi?* vnde concludit Dominus, *serui iustissimi:* sumus quod debumus facere scimus: premiandi debitum proprium Deo negat Theophilus. verbis hisce. *Sermo necessitas incambit, ut faciat mandata Domini, nec, ut bonum opus fieri adscribere debet: quippe, si non operatur, argens est multis plagis, cum autem operatus fuerit conueniens sit, quod plagas efferat.* Proinde non oportet de hoc pretium, vel honorem necessario quære: ac infra ex 1. Corinth. 9. *Pe mibi, nisi Euangelizari:* confirmans subdit. *Non, quod debeas ei aliquid Dominus:* immo ferus debet Dominum suo, ut faciat omnia eius mandata: & Bernard. scem. 11. in Annunt. sub ipso init. *Merita omnia dona Dei sunt, et ipa homo magis preter ipsa Deo debitor est, quam Deus homini.* Denum ad Rom. 4. aiebat Paulus. *Dauid dicit beatitudinem hominis, cum Deus accepto fere iustitiam, sine operibus. Beati quorum remissa sunt iniquitates, &c.* tamen meritis de congruo iustificati peccatoribus sic promissa. Acceptum autem fere continet imaginariam, & simulatam solutionem creditoris volentis reuera remittere, quædam sibi non solum a debitore. 1. imaginaria ff. de regula iuris l. 1. ff. de padu; vbi autem remissionis voluntas reuera est, debitum remittendi, & iustificandi impium non est: ergo nec iustificandi meritis de congruo impium est promissio diuina, quare, nec Dei, de quois alio promissio, Dei debitum illud præstandi proprie Deo affert. Miror hæc, & multo plus familiam contra proprium Dei debitum præstandi promissa a nostro Ruiz congesta, & opposita ex Patribus fuisse: cum expresse res a Deo promissas, debitas proprie hominibus promissaritas quæ contra ipsam pugnent. Preterea: cum ipse hæc non supponit Dei promissionem intelligenda esse fateatur scet. 2. num. 10. fine. Bernardi mentem apertens, eiusque testimonio alio probans fecit. 3. ut aliis aliorum Patrum à se recitatorum probare etiam posset. Denique: cum fere omnibus testimoniis Patrum, quæ hic, fuisse oppositioribus confirmandis adiunxit apertam ex eorum mente posset deprehendere solutionem, iam prædum a nostro Valquez citatis locis exhibitam.

2. Respondetur ergo ad Augustini loca, nihil Deo
huc utile, (vt ad iustitiam debitum oportet) aut iucun-
dum, & placidum, quia honestum, Deo à bene operan-
tibus anticipato ad suae gratiae largitionem donari à no-
bis, qui ex propriis viribus, & abique gratiae Dei pra-
euentione, nihil honestum iustumque, & laudabile possumus
operari, vt dogma fidei contra Pelagianos, & Semi-
pelagianos fert: quare, neque Deo ex nobis exhibere,
sed principaliter potius ex Deo auxiliante, ratione
cuius auxilii Dei potius, quam nostri bona omnia opera
nostra, sunt dona atque ratione gratiae, & beneficij
in eis à Deo accepti coram premium, & merces, gra-
tia dicitur, & gratia pro gratia à Patribus, & Theolo-
gis: vt videre est in Fulgentio: 1. ad Monim. cap. 10.
& 11. & locis recitat ex praefatione libror. ad Monim.
certam. 2. num. 6. Anselmo de concordia grat. & praed-
estinati. coram lib. arbitri. cap. 3. col. 3. Augustini de corre-
pt. & cap. 15. sub mib. dicente. *Idco gratiam*
vixtam aeternam vocari, quia his meritis redditur, qui
gratia contulit homini. Recte, quippe ista intelligitur,
quia gratia in Evangelio legitur gratiam pro gratia, id est
pro his meritis quae contulit gratia: quam expositionem
verbis belisat Ioan. 1. repetit tract. 3. in Ioann. & cap.
106. Enchir. sine, eandemque adhibet verbis Pauli ex & lib.
ad Rom. oppositis cap. 107. inf. ac de gratia, & libero
arbitrio cap. 8. & 9. vbi illud Psalm. 102. qui coronauit
in misericordia & miserationibus. Eodem sensu scilicet
exponit. Quia ius miserationis bona operanti, quibus corona

reddatur, videretur hoc solum fuisse gradum esse
atque coram alicuius Angustiam, neque alio
modo ex debito, & retributione, deinde debita
operum mercede reddendam negasse con-
stat: dicitur ex libro de correctione, & gratia cap. vii. quod
sionem illam epistol. 106. traditum quo sensu reddi
non gratuito potius dari bonis operibus atque meritis
negatur; et his explicuit. Si merita nostra te intellegunt,
ut etiam ipsa Dei dona esse cognoscere (Pelagiani cu-
runtque reliquia Sempliciani) non esse reprobanda
ista sententia: quoniam vera merita se praedicant, ut
ex semetipso habere hominem dicat: profici nullum
illis dicitur. Dona sua coram Deo; non merita tua,
sibi et se ipsis sunt. Eadem esse Prosperi sententia de re-
catione capituli 17. post med. Greg. Mag. in Rule.
142. penitentialium, 7. ad versum, Auditis haec mihi
mane misericordiam tuam, Bernard. sermo 61. mox
dicens, Meum proinde meritis miseris Deum,
Non plane sum meritis inops, quam illi mei misericordiam
fuerit.

3. Sed enim, ne his, alique Patrum testimonio minus penetratis in te preclari, atque in condignitate meriti ad gratiam, & gloriam in sacrorum operibus initiis Catholicæ admittenda abereetur gratia omnino ad condignitatem eiusmodi præmii in sacrorum operibus, atque ad debitum proprium illud reddendi (ex faciente talem) quod in Deo adstruimus, intercedunt emolcendæ sunt: & in primis gratia auxiliis, de qua factes citati, & recitati proximè. Hæc autem, etiam ad ipsum honestum, & absolute laudabile, & meritorium sit, ac proinde meriti condignitatem ex parte contruat, non tamen constituit adequatæ, etiam, si quis intrinsecus, & essentia sua (supernaturali scilicet: ubi gratia fidei actus in peccatore, vt dogma Theologorum fert: quare, & gratiæ habitus, seu forma facilius appareat, siue actus, siue habitus ex parte operis requiritur, quia intrinsecus meritorius ipsius operis obiectum, quia intrinsecus meritorium gratiæ, & gloria, omnium etiam Theologorum fœntentia: quæ de te, & modo eleuationis non satis ab aliquibus bene intellectus egimus controuersi, de Incarnatæ, & commoueri de te ubi condignitatem meriti, nec promissionem, longe acceptationem Dei, quidpiam alia videntur respectu probabilibus longe, atque absolute verum esse docemus, quare illa Pauli ad Romanos 8. Non sunt condignæ satisfactiones huius temporis ad futuram gloriam quæ resultabit in nobis, & 2. Corinth. 4. Momentanea & leuissimas tribulationes nostræ æternam gloriam produci, &c. Ex quo Magnus Gregor. in Psalm. 142. Penitentiali. 7. ad ver. recit. Fulgent. 1. ad Monim. cap. 10. & medio. Optat. Alexand. ad id Lucæ 7. Nunguid condignis habet huius illi? Cyprian. lib. 4. epistol. 6. sub fin. & Sponsell. Concil. lib. deciet. 16. citum finem iam rectissime videntur nostris operibus eiusmodi condignitatem ad præmium gloriæ denegare, & quæ hanc eorum condignitatem merito longe excedere: de operibus secundum gradum sumptis quantumvis ex Dei auxilio profectis, licet diligenda sunt, vt verba ipsa, & sonant, & facienda sunt, vt condignitatem, & gratiam, ad quæ ad condignitatem autem vt sanctitatem operantis, & quod autem in ipsa ipsorum eleuantur concernunt: quod autem in ipsa ipsorum operibus præmiandi sit, misericordia, quæ eorum imperfectionibus ignoscit, atque indulget necessario interueniat (vt obseruant, et asseruntque Hilari. in Psalm. 13. illud quoniam melior est misericordia super eam eo sensu acuto exponens, Hieron. Dialog. ad Pelagium, longè ab initio Gregor. Mag. Moral. capit. init. alias cap. 14. sine ad id Iob 9. etiam si habuero peccata inquit non respondebo sed minus iudicem deprecabor:) de operibus ipsius secundum se est ferreo, & non operis vt operantis, & iudicandi sufficit, & satisfaciendi operantis: cui earum ad amicum Deum insequi per neglectus debetor, indulgentique (vt sic loquitur) & oblationis quare in sanctitatis, & gratiæ donatione, non autem in eorum præmio iustis reddendo indulgentia eorum faciem iter intercedit.

4. Hæc pro condignitate meriti operum, & auxiliante, & sanctificante gratia Dei profectis & elevatis, quin promissio Dei de eiusmodi premio reddendo ad eiusmodi condignitatem (vti reor) intercedat, aut requiratur.

quiritur. Ceterum eiusmodi condignitate meritorum independentem à promissione posita & admissa ad præmium ipsi reddendum Deus nullatenus vero aliquo sensu strictè & propriè non tenetur promissione seclusa; tamen si titulus iusto homini in eis operibus adsit, ut pro operum suorum qualitate, & quantitate valoris tantundem præmij illius à Deo reddatur. Non secus, atque exigentia cuius creaturæ naturalique agentis adest ad tantam perfectionem, qualitatem & facultatem, vel ad talem effectum determinatæ perfectionis entitativæ intensivæ, aut extensivæ à Deo obtinendum adest, insque eius ac debiti naturalis appellamus; tamen quia neque stricto aliquo iure contra Deum creaturæ quæsito, neque debito aliquo propriè honestatis à creaturis concedere Deus tenetur ea, quæ ita exigunt: immò ea abique vlla creaturarum iniuria, propriatè ipsius indecentia physica, & morali absoluta potestatem denegare illis Deus potest, ac non semel de facto denegavit. Posita autem Dei promissione de ita laxo iure & exigentia, siue debito eius, quod vel à causis, & creaturis naturalibus exigunt, vel à iustorum hominum honestis, & ex gratia Dei exhibitis operibus reddendo, Dei debitum ex honestate propria, ut minimum, consurgit illud reddendi: cum autem ad ita promittendum Deus non teneatur, Dei gratia etiam in eiusmodi promissione de præmio reddendo interueniat necesse est. Huc faciunt verba concilij Senonensis decreto fidei 16, cuius nuper meminimus: *facit tandem misericordia locum unicuique iuxta meritum operum suorum* (secundum se solum spectatur ut diximus) *non absolutam condignitate quidem (nec enim condigna sunt passiones huius temporis &c.) sed gratiam magis, & liberali promissione, quæ conventionem facta de denario diurno conduxit operarios in vineam suam, & Trid. 6. c. vi. sub fin. Tanta est deus erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Sententia ad Verbum desumpta ex Cælestino Papa 1. epist. 1. c. 12. & ex Aug. epist. 106. ad 1. ad Timot. 4. *Proposita est nobis corona iustitie*, vult autem, non quia, quæ merita non sunt, merita esse velit: esset enim velle contradictorium, & chimeram; sed quia voluntate iustificandi & formalem iusticiam donandi operanti vult, ut ad condignitatem gloriæ opera, quæ ratione auxiliantis suæ gratiæ dona ipsius, & meritoria de congruo intrinsecus erant elegeretur: ac voluntate promittendi gratuita, & liberali ex promissione sua debita fierent. Huc etiam spectavit Bernard. serm. 1. in Annuntiat. sub init. id Pau. *Non sunt condigna, &c. Neque enim talia sunt hominum merita, ut propter ea vita æterna debeat ex iure, aut Deus iniuriam aliquam facere, nisi tam donaverit, ut scilicet creaturæ ius omne ad præmij retributionem excludat; non autem Dei debitum, ex decetia atque honestate propria fidelitatis suæ in promissis præstandis, quam asserit recitatis verbis n. 3. ex 1. de gratia, & libero arbitrio sub finem: Huc denique faciunt testimonia Patrum à nobis recitata cert. 2. n. 6. & alia, quæ superfluitatis radio omittimus. Ex dictis enim facit constare, quot titulis, & sensibus meritis nostris gratuito recedenda vita æterna, & gratia per gratia dicatur.**

4. Illud quod postremo loco obiciebamus n. 6. ex nostro Ruiz de promissione diuina iustificationis nostræ ex meritis de congruo: quia non obstante imaginaria solum & gratuita creditoris Dei, ac proinde non debentis remissio intercedat, infirmum valde est. Primo: quia de eiusmodi diuina promissione iustificationis impij ex meritis solum congruis, quæ supponitur, minime ex scriptura Patribus aut Theologis constat. Tum etiam: quia, etsi de ea constaret argumentum imaginariæ solutionis, ac virtualis remissionis in accepto ferendis meritis congruis nec congruis ad iustificationem ex promissione, secus in retributione vitæ æternæ iustorum operibus eius merito, & solutio æqualis præmio reuera exhibetur: ac proinde imaginariæ solutionis locus non est in reddendo præmio re ipsa soluto. Ceterum ex promissione facta meritis solum congruis atque Deis tenebatur ex fidelitate reddendo præmio, atque ferenda accepto satisfactioni & solutioni peccatoris; sicut ex promissione æternæ gloriæ operibus condigne meritoris eius illam tenetur retribuere, quia opus sit ea accepto ferre, quia præmij solutio, & præmium verum eiusmodi operibus exhibetur: ac proinde

certum vniuersum est, quod asserimus: ex quavis Dei promissione teneri Deum ad promissa præstanda, debetumque ea reddendi incurtere: quare promissione posita, & facta à Deo, meritis de congruo etiam, non esse ipsi liberum accepto ferre solutionem, & satisfactionem peccatoris in eius iustificatione ex meritis congruis præstanda, & efficienda: sicuti, neque liberum ipsi est iustorum obuentum meritis condignis coronam gloriæ reddere, quam promissit: quia inhonestè se gerere ac fidelitatis suæ promissis præstandis deficere Deo liberum, integrumque (ut diximus ex Dionysio & naturali ratione) nulquam est.

6. Inde verò tandem obicies gloriā, ut præmium, & coronā, atque vniuersum præmium quodvis, coniunctum, & inseparabile à merito esse non debet: quod enim necessario coniunctum, & inseparabile ab opere est, præmium illius esse nequit, nec potest illi in præmium proponi, neque ut præmium illius conferri, ut de se, ac mille exemplis patet: atqui posita diuina promissione coronæ gloriæ, & præmij vitæ æternæ operibus iustorum decedentium gloriā, & vitā æternā coniunctæ necessario, atque inseparabilis eiusmodi operibus, ut illa non conferre & ab operibus separare Deo adhuc liberum non sit, sed prorsus ipsi etiam impossibile: ergo promissio Dei gloriæ, ut coronæ, vel de re impossibili est, vel debitum eam reddendi operibus iustorum decedentium non asserit, contra nostram conclusionem. Simile argumentum contra absolutam præstationem gloriæ, ut coronæ ante præiudicia absolute merita video à nonnullis magnifici: quia ea posita nequit non dari à Deo gloriā ob merita, ab hisse separari ratione efficacitæ, & infrustrabilitatis præstationis illius. Respondetur facile: præmium, non posse esse rei naturæ suæ inseparabilis ab opere, quod illud meretur, atque huic naturæ suæ necessario coniunctæ; secus autem ex voluntate extrinseca præmij, ita præmiare irreuocabiliter, vel decernentis; vel promittentis: nec aliud quam præmium distinctionis huius membrum exempla vlla probant.

7. Instabis in retributione gloriæ debite ob merita condigna ex vi, & debito promissionis nequit esse retributio gloriæ ob merita, sed ob fidelitatem seruandam in promissis. Nequit item in ea retributione esse aliquid actuale virtutis, etiam fidelitatis exercitium, quod nisi ex libertate actus, & exercitij cum absoluta potestate ad oppositum (quam posita promissione ad non præstandam gloriam Deo negamus) esse non potest: negare autem Deo in gloriæ retributione actuale virtutis exercitium, ac insuper eam à Deo propter merita fidelitatis ad reddenda præmia meritis nostris ex vi promissionis suæ. Respondetur negando: non posse retribui à Deo gloriam propter merita, siue formaliter in præmium meritorum ex eo, quod ex Dei fidelitate in promissis præstandis reddatur: quia non pugnat aliquid appeti, siueque ob plures fines, aut motiua adhuc non subordinata, quæ vnum totale motiuum, aut finem constituent, ut Physicis, & Animasticis est notum: longe vero minus repugnat: cum alterum motiuum subordinatum alteri est; ut patet in electione mediij ob vtilitatem ad finem intentum ob huius tandem bonitatem amati: in re autem præsentem motiuum operum, ut gloria retribuitur subordinatum motiuo fidelitatis in promissis præstandis est; immò, sine cuius attentione, & respectu in eis retribuendis non staretur promissis, & fidelitati: siquidem gloria non utrumque nobis promissa à Deo fuit, sed ut corona: atque in bonorum operum præmium: quare neque aliter promissioni & fidelitatis suæ Deus satisfaceret, ni cam præmium, atque ob opera & merita nostra nobis redderet. Secundum quod ut falsum, & absurdum inferatur, nihilominus est, sed verum, & necessario in Deo plures Catholicè, ne in fidem peccet admittendum: ut in dicendo vero, ac non mentiendo quoties aliquid loquitur: in exequendo id, quod efficaciter præstendit: & in iis omnibus vel præstandis vel omittendis, quorum, vel omisso, vel executio necessaria alicui Dei attributo aut prædicato aduersatur. Tunc enim actualis executionis, aut omissionis voluntas, & exercitium in se immediatè formaliter libera esse nequit.

quit; sed mediate solum, vt summum, in voluntate libera, quæ supponitur ad huiusmodi voluntatem, & exercitium necessarium: verbi gratia in præintentione aliquid faciendi, in voluntate aliquid loquendi, & reuelandi, atque in re præfenti, in promittendi voluntate.

DISPUTATIO II.

De stricta & propria Dei erga homines, seu rationales creaturas iustitia.

EM ingredimur inter Vasquianos præfatum & Soaritas Theologos valde controuersam, & ad fastidium penè agitatam, multisque æquiuocationibus obnoxiam, & fortassis plenam. Eas verò vt vitemus, iustitiæ acceptiones laxiores præmittenda sunt: propriæque, & strictæ natura explicanda, atque in suas species, & partes proprias (nec solum potestatiuas, quas vocant, & aliquantulum similitudinarias) diuidenda. Ex quibus demum præfatis dispensationis punctum, scopus, ac difficultas ita proponatur dilucidè, vt nullus æquiuocis responsionibus, argumentis, ac subterfugiis pateat locus.

QVÆSTIO I.

De Variis Iustitiæ acceptionibus, atque strictæ essentia, & speciebus.

IN qualibet Iustitiæ acceptione subicienda, & explicanda (etsi non strictæ, de qua præcipue disputatio hæc instituitur) qua ratione, atque in quibus Deo conueniat examinare, & statuere, tamen obiter, oportebit.

CERTAMEN I.

Amplissima Iustitiæ, quam legalem vocant acceptio.

1. **C**VM Iustitiæ nomen ipsum æqualitatem cum aliquo importet, sit, vt omnis æqualitas affectus seu operationis nostre cum lege, aut rationis dictamine recto iustitia dicatur: qua acceptione idem prorsus, quod virtus sit, atque virtutes omnes permeet, & complectatur. Eam Iustitiæ acceptionem docuit Arist. 5. Ethicor. cap. 1. sub init. ita ample iustitiam acceptam definiens: Videmus omnes talem habitum dicere iustitiam, quo homines apti sunt ad res iustas agendas, & quo iusta agunt, & volunt iusta. Cuius definitionis bonitatem sic confirmat: videtur iniustus esse, & qui à legibus exhorbitur, & qui plus capis, atque iniquus: quare patet, & iustum esse eum, qui legitime facit, & eum qui æquus est, iustum ergo est quod sit legitimum, & quod sit æquum. Subinferturculè colligit inde. Omnia legitima esse quodammodo iusta: ea namque, quæ à facultate ferendarum legum sunt definita, legitima sunt: & horum unum quod iustum dicimus esse: ipse autem leges de omnibus dictant: quod in singu-

lis virtutibus illicò ostendit: consonat Augustinus 19. de ciuit. cap. 21. & 27. post medium scribens, in ratione que iustitia est, vt obedienti Deus homini, animus corpori, ratio autem virtuti etiam repugnantibus imperet, vel fugiendo, vel resistendo. Iern. 59. de temp. post med. Iustitia non aliud est, quam non peccare: non peccare autem legis præcepta seruare. Anselm. Dialog. de veritate cap. 13. post med. Iustitia est restituendo voluntatis prout se seruata: & sine confirmat, quia iusti aliquando restituntur recti corde, id est, recti voluntate: aliquando recti sine adiectione cordis, quoniam nullus alius instigatur rectus, nisi, qui rectam habet voluntatem: vt est illud gloriari omnes recti corde: & illud: videbunt recti, & latrabuntur. Consonat S. Thom. 2. 2. quæstion. 8. 5. art. 1. & 6. corpor. fine. Explicans ad iustitiam virtutes omnes pertinere, quatenus homines, vt Reipublice partes, ad bonum commune earum actus, quemadmodum, & leges, referunt: vt dicitur 1. Iustitia ff. de iustitia, & iure. Atque eo sane respectu, vt sic distinguitur ab Austeritate proximè sub capitis finem: quia, qua virtus bonum solum operantis respicit, sicuti, & obedientiæ, que legem etiam attendit, quatenus talem honestatis propriæ regule sunt. Vnde 3. Politic. cap. 3. obseruat non esse eandem boni ciuis, ac boni viri virtutem. Hinc Aristot. 2. 2. cap. 1. approbat vulgare illud, Iustitia in se 3. virtutes continet omnes: & concludit. Hæc igitur iustitia non pars virtutis, sed tota virtus est. & Ambros. 1. de Abrah. cap. 10. sub init. Iustitia sola est, qua virtutes omnes complectitur, & commendat omnes.

2. Duo ex dictis sunt prona. Primum: Iustitiam in late acceptam, in eam, quæ propriæ conscientie, & rationis dictamini, quatenus bonum Reipublice concernit, conformatur, & in eam quæ legibus idem commune bonum attendentibus se se adaptat, diuidi posse: & postrema quidem hæc proprietate, & rigore sermonis iustitia legalis est; secus prima, quæ tamen bonum etiam commune, quod iuuat leges, attendat, aut non attendat leges ipsas, & quantum attentione, & respectu formaliter legalis est, & sermonis proprietate cõpellatur: quare & qui legibus, nec subit nec possit subiacere, dummodo in virtutum exercitio commune Reipublice bonum attendat potest primo modo explicata iustitia conuenire, licet secundo modo nequeat, id quod obseruandum, vt docetur de iustitiæ acceptione hac ampla Deo concedenda, vel neganda, aduersus sententiam conciliantur. Secundum autem: hæc eadem ampla acceptione virtutes omnes, tam distributiue: quare & vnanquamque earum locum, quam collectivè, siue coniunctim sumptas, & simul politice iustitiam appellari. Primo modo virtutes omnes distributiue, & singillatim iustitia dicuntur sepe in scriptura, quoties plurali numero dicuntur, siquidem omnium virtutum coniunctum non patitur pluralitatem, sic Plal. 118. Iustus Dominus & iustitias dilexit, & Plalm. 118. iustitia Domini recta lætificantes corda. Deuter. 4. Scia quod docuerim vos præcepta atque iustitias, sicut mandata mihi Dominus cap. 27. facies mandata atque iustitias quas ego præcipio tibi, quibus similia habentur cap. 33. vult. 21. Paralip. 7. Plalm. 7. 49. 88. & aliis, & illis Martia. sine modo sic decet nos implere omnem iustitiam; vt omnem distributiue sumi contextus suadet: iustitiæ vero pro omnium virtutum coniunctum, ac simul sumptarum collectione acceptio est etiam frequens proprior. & frequentior apud Aristotelem, & reuerentior Patres, nam vt eorum verba perpendentibus constabit. Eaque acceptio frequentissima scripturæ est Ezech. 18. & sepe iustus is solum dicitur, qui omnia legis singularium enumerata seruat: atque ex generali illa Iacobi regula cap. 2. quicumque autem totam legem seruauerit, & custodierit in vno, factus est omnium reus, quatenus, scilicet, quominus reus, & iniquus, seu iniustus absolute non sit reliquorum obseruatio non obest. Et quidem, qui generaliter in aliquo tantum delinquit, iniustus absolute est apud omnes. Neque enim cum, qui occidit, non autem furatur, aut mechat, iustum absolute, vulgo, aut Theologicè habemus, aut dicimus, sed absolute iniustum, impium, & iniquum immò verò, si vt iustus est absolute esset, legis, aut præcepti vnius obseruatio latiforet: contra vero omnium omnino transgressio, vt iniustus esset, absolute requireretur, vix iniustus abso-